

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

Факультет геології, географії, рекреації і туризму

***Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства імені
Костянтина Нємця***

До захисту допустити

Завідувач кафедри _____ Людмила НЄМЕЦЬ

«_____» _____ 2024 р.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕСТОНІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Виконала: студентка 4 курсу, групи ГЕ-41-з
спеціальності 106 «Географія»

ОПП «Економічна, соціальна географія
та регіональний розвиток»

Скуріхіна Каріна Ігорівна

Науковий керівник:

к. геогр. н., доцент Телебєнєва Євгенія Юріївна

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою

Голова ЕК Тарас ПОГРЕБСЬКИЙ

Секретар ЕК Олена ПЕДЬ

«_____» _____ 2024 р.

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕСТОНІЇ.....	5
1.1. Економіко-географічне положення Естонії	5
1.2. Адміністративно-територіальний поділ Естонії	7
1.3. Історичні особливості заселення та господарського освоєння Естонії	9
1.4. Особливості природних умов та ресурсів Естонії	10
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ЕСТОНІЇ	16
2.1. Чисельність та склад населення	16
2.2. Особливості системи розселення населення	20
2.3. Статеві-вікова структура населення.....	25
2.4. Демографічні процеси.....	27
2.5. Міграційні процеси.....	31
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕСТОНІЇ	36
3.1. Загальна характеристика економіки Естонії	36
3.2. Сфера послуг Естонії	38
3.3. Транспортна інфраструктура Естонії	40
3.4. Туристична індустрія Естонії	43
3.5. Зовнішньоекономічні зв'язки Естонії	46
3.6. Проблеми та перспективи розвитку Естонії	50
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Актуальність дослідження. Естонія – невелика держава на північному сході Європи, яка має стратегічно важливе розташування на узбережжі Балтійського моря. Незважаючи на свої скромні розміри, Естонія демонструє значні досягнення у сфері економічного розвитку, цифрових інновацій, політичної стабільності та екологічної стійкості. Дослідження суспільно-географічних характеристик цієї країни є важливим для розуміння її унікального шляху розвитку та ролі у сучасному глобалізованому світі.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра є Естонія, а *предметом дослідження* є природні, географічні, демографічні та економічні особливості розвитку Естонії.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є аналіз природних та географічних умов, сучасної демографічної ситуації, особливостей економічного розвитку Естонії, визначення проблем та перспективних напрямків розвитку Естонії.

Для досягнення цієї мети було сформовано наступні завдання:

- ✓ охарактеризувати вплив економіко-географічного положення, природних умов та природних ресурсів на соціально-економічний розвиток Естонії;
- ✓ проаналізувати геодемографічні особливості Естонії;
- ✓ розкрити особливості розвитку основних галузей промисловості Естонії;
- ✓ проаналізувати зовнішньоекономічні зв'язки Естонії;
- ✓ проаналізувати основні проблеми та перспективи розвитку Естонії.

Для досягнення поставлених завдань використовувалися такі *методи дослідження*, як статистичний аналіз для обробки і аналізу статистичних даних щодо демографії, економіки та соціальних показників. Картографічний метод для створення карт для візуалізації географічного розподілу різних

явищ. Порівняльний аналіз був використаний для зіставлення суспільно-географічних характеристик Естонії з іншими країнами Балтії та Європи.

Інформаційна база дослідження сформована за матеріалами Центральної наукової бібліотеки ХНУ імені В. Н. Каразіна, інформацією Комітету статистики Естонії, матеріалами довідників на тему дослідження, літературними та Інтернет джерелами.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 60 сторінок друкованого тексту. Робота ілюстрована картосхемами, графіками та діаграмами. Список використаних джерел включає 60 позицій.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕСТОНІЇ

1.1. Економіко-географічне положення Естонії

Естонія знаходиться в Північній Європі на східному узбережжі Балтійського моря. Вона межує з росією на сході та Південною Фінляндією на півночі. На заході її обмежує Латвія. Столицею Естонії є Таллінн, розташований на півночі країни та на узбережжі Балтійського моря. Географічне розташування Естонії надає їй важливе морське розташування, що впливає на економіку країни через розвиток портів, морських перевезень та торгівлі. Сусідні країни, такі як Фінляндія, Латвія та росія, впливають на політичні, економічні та культурні зв'язки Естонії [9].

Рис. 1.1. Географічне положення Естонії (за даними [10])

Естонія межує з росією на сході та Латвією на півдні. Це забезпечує доступ до ринків Східної Європи та сприяє транзиту товарів через Естонію. Естонія має вихід до Балтійського моря, що сприяє розвитку морських перевезень та міжнародної торгівлі. Порти Таллінна, Пярну та інші є важливими транспортними вузлами. Знаходження поруч з Фінляндією (через Фінську затоку) сприяє економічній співпраці зі скандинавськими країнами, особливо з Фінляндією та Швецією. Естонія є важливим транзитним коридором між Західною Європою, Скандинавією та росією. Це підвищує значущість країни у міжнародній торгівлі. Основними торговельними партнерами Естонії є країни Європейського Союзу, зокрема Фінляндія, Швеція, Німеччина та Латвія [17].

Як член Європейського Союзу з 2004 року, Естонія інтегрована в європейську економічну та політичну систему, що надає їй доступ до спільного ринку та різних фондів ЄС. Естонія має один з найвищих рівнів ВВП на душу населення серед країн Балтії. Економіка країни показує стабільне зростання завдяки інвестиціям у технології, інновації та підприємництво. Країна відома як «електронна держава» завдяки передовим цифровим рішенням у державному управлінні та бізнесі. Естонія першою у світі запровадила електронне громадянство (e-Residency), що дозволяє іноземцям відкривати бізнес та керувати ним онлайн. Завдяки прозорій та стабільній правовій системі, сприятливим умовам для ведення бізнесу та низьким податкам, Естонія приваблює значні іноземні інвестиції. Система електронного урядування та податкові стимули також сприяють інвестиційному клімату [17].

Таким чином, економіко-географічне положення Естонії сприяє її розвитку як важливого транзитного та технологічного центру в регіоні, забезпечуючи при цьому стабільні економічні зв'язки з сусідніми та віддаленими країнами.

1.2. Адміністративно-територіальний поділ Естонії

Адміністративний устрій Естонії поділяється на кілька рівнів управління. На національному рівні Естонія є парламентською республікою з президентом, як головою держави і парламентом, як законодавчим органом. Виконавча влада зосереджена в руках уряду, очолюваного прем'єр-міністром.

Президент обирається парламентом або колегією вибірників на п'ятирічний термін. Президент має обмежені повноваження і виконує здебільшого церемоніальні функції, але може відігравати важливу роль у випадках політичних криз. Парламент складається зі 101 депутата, які обираються на чотирирічний термін шляхом пропорційних виборів. Парламент приймає закони, затверджує державний бюджет, ратифікує міжнародні угоди і обирає прем'єр-міністра. Уряд очолюється прем'єр-міністром, якого обирає парламент за пропозицією президента. Уряд відповідає за виконання законів і управління державними справами. Судова система складається з незалежних судів, включаючи Верховний суд, який є найвищою судовою інстанцією.

На регіональному рівні Естонія поділяється на 15 повітів (мааконд), кожен з яких керується повітовим управлінням на чолі з повітовим старостою, призначеним урядом [36].

Місцеве самоврядування здійснюється на рівні муніципалітетів, яких станом на 2024 рік є 79 (міста і волості). Муніципалітети мають широкі повноваження в питаннях місцевого значення, включаючи управління освітою, соціальним захистом, місцевою інфраструктурою і транспортом.

Муніципалітети включають як міські, так і сільські поселення. Міста є адміністративними центрами та забезпечують більшість адміністративних послуг для навколишніх сільських територій. Хоча повіти більше не мають адміністративної функції після адміністративної реформи 2017 року, вони залишаються важливими для статистики та організації державних служб. В 2017 році була проведена значна адміністративна реформа, метою якої було

зменшення кількості муніципалітетів та покращення ефективності місцевого самоврядування. Реформа зменшила кількість муніципалітетів з 213 до 79.

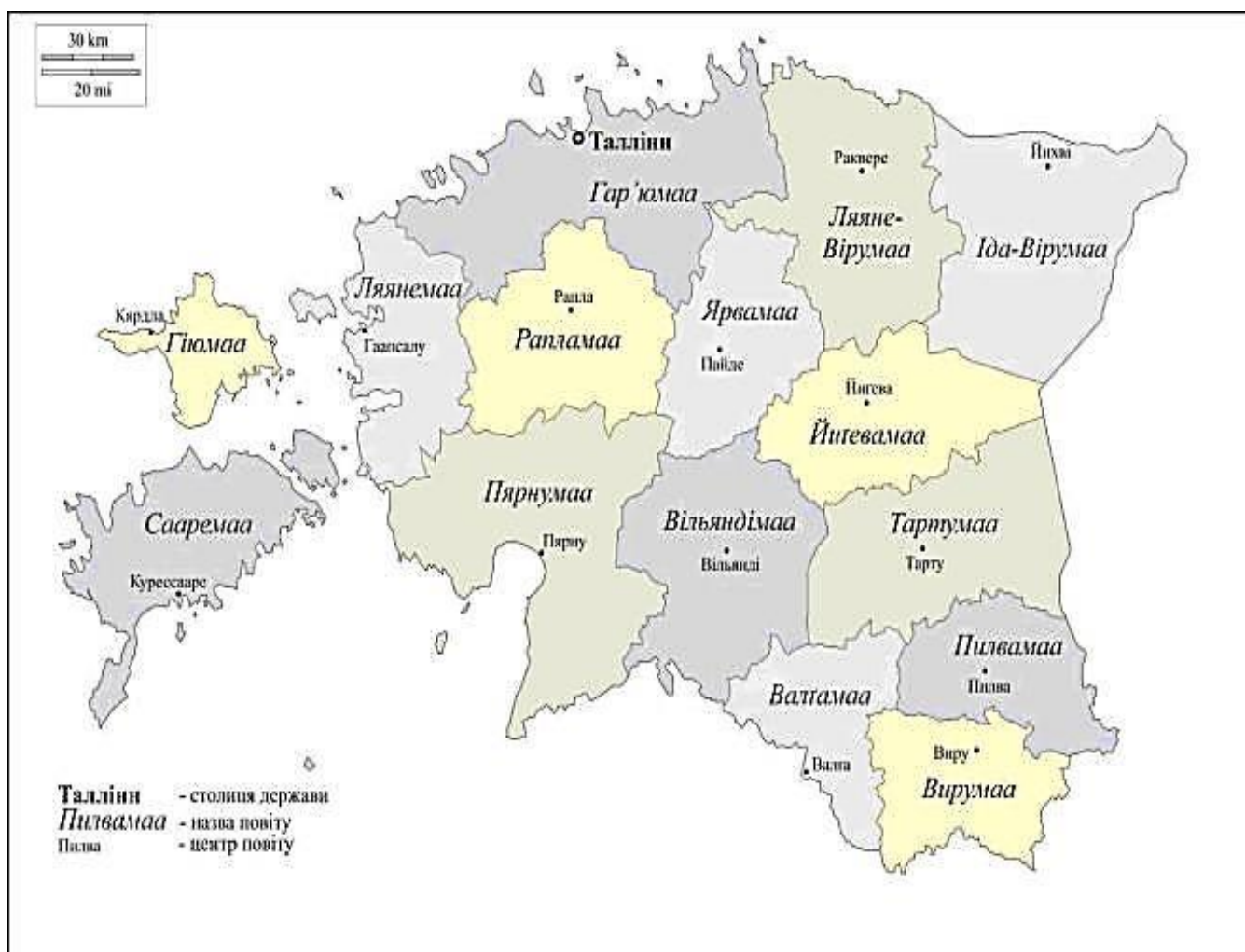

Рис. 1.2. Адміністративний поділ Естонії (за даними [3])

Муніципалітети в Естонії мають високий рівень автономії та відповідальності за місцеві справи, включаючи освіту, соціальні послуги, інфраструктуру та планування розвитку. Цей адміністративний поділ дозволяє ефективно управляти територією країни, забезпечуючи надання послуг та розвиток місцевих громад відповідно до їхніх потреб.

1.3. Історичні особливості заселення та господарського освоєння Естонії

Історичні особливості заселення та господарського освоєння Естонії мають довгу та різноманітну історію, що включає вплив різних культур, держав та економічних систем.

Перші люди з'явилися на території сучасної Естонії близько 9000 р. тому після відступу льодовика. Археологічні знахідки свідчать про існування мезолітичних та неолітичних поселень, де люди займалися полюванням, рибальством і збиранням.

У бронзову добу (1800-500 рр. до н.е.) та залізну добу (500 р. до н.е. – 1200 р. н.е.) розвивалося землеробство і скотарство. Племена, що населяли територію Естонії, мали торгові зв'язки з сусідніми народами, включаючи скандинавів та балтійські племена.

У VIII-XI ст. територія Естонії була частиною торгових шляхів вікінгів. Вікінги засновували торгові пости на узбережжі та підтримували активну торгівлю з місцевими племенами.

У XIII ст. почалася німецька колонізація під керівництвом Лівонського ордену та Тевтонського ордену. В результаті хрестових походів територія Естонії була християнізована, і встановлено феодальну систему з німецькими землевласниками.

У XVII ст. Естонія стала частиною Шведської імперії. Шведи провели низку реформ, включаючи покращення адміністративного управління та введення системи освіти.

Після Північної війни (1700-1721 рр.) Естонія стала частиною Російської імперії за умовами Ништадтського миру. Російське панування принесло зміни в адміністративну систему, але збереглося німецьке дворянство та феодальні порядки.

У XIX ст. в Естонії почалося національне відродження, коли зростала свідомість естонців як нації. Розвивалася естонська культура, мова та література, з'явилися національні організації [36].

У 1918 р., після Першої світової війни, Естонія проголосила незалежність. Перший період незалежності тривав до 1940 р., коли країна була анексована Радянським Союзом.

Після Другої світової війни Естонія була включена до складу СРСР. Радянський період характеризувався індустріалізацією, колективізацією сільського господарства та русифікацією.

У 1991 р., після розпаду СРСР, Естонія відновила незалежність. З початку 1990-х рр. Естонія здійснила швидкий перехід до ринкової економіки, провела політичні та економічні реформи, інтегрувалася в Європейський Союз та НАТО [36].

Традиційно основою господарства було землеробство і скотарство. В епоху середньовіччя розвивалися феодальні маєтки з великими земельними угіддями. У радянський період Естонія була індустріалізована з акцентом на машинобудування, хімічну промисловість, видобуток сланців та виробництво енергії. Після здобуття незалежності Естонія зосередилася на розвитку високотехнологічних галузей, ІТ та фінансових послуг. Країна стала відомою своїми успіхами у сфері цифровізації та електронного уряду.

1.4. Особливості природних умов та ресурсів Естонії

Естонія розташована на півночі Європи, на східному узбережжі Балтійського моря. Вона межує з Латвією на півдні та росією на сході. Рельєф Естонії переважно рівнинний, з середньою висотою близько 50 метрів над рівнем моря, хоча на півдні країни є деякі височини та пагорби. Найвища точка – пагорб Суур-Мунамягі (318 метрів).

Естонія має помірний морський клімат з впливом атмосферних мас, що вносять зміни у погоду. Розташована на північному сході Європи, Естонія має вигляд довгої і вузької смуги, що впливає на її кліматичні умови. Зими в Естонії помірно-прохолодні, з температурою, що коливається від -5°C до 0°C. Літа теплі, з температурою близько 15-20°C. Температурні коливання між день і ніч стабільні, з легкими варіаціями взимку [41].

Естонія отримує велику кількість опадів, особливо влітку. Середньорічні опади становлять близько 500-700 мм/рік. Сніг в Естонії зазвичай випадає протягом зимового періоду, але кількість снігу може варіюватися в залежності від регіону. Естонія часто піддається впливу атмосферних фронтів, що приносять вітри з північного заходу або заходу. Взимку можуть також спостерігатися хуртовини. Вологість може бути високою, особливо влітку, через близьке розташування до Балтійського моря

Загалом, кліматичні умови Естонії створюють сприятливі умови для розвитку сільського господарства та природних екосистем, а також впливають на її культурні та соціальні аспекти [45].

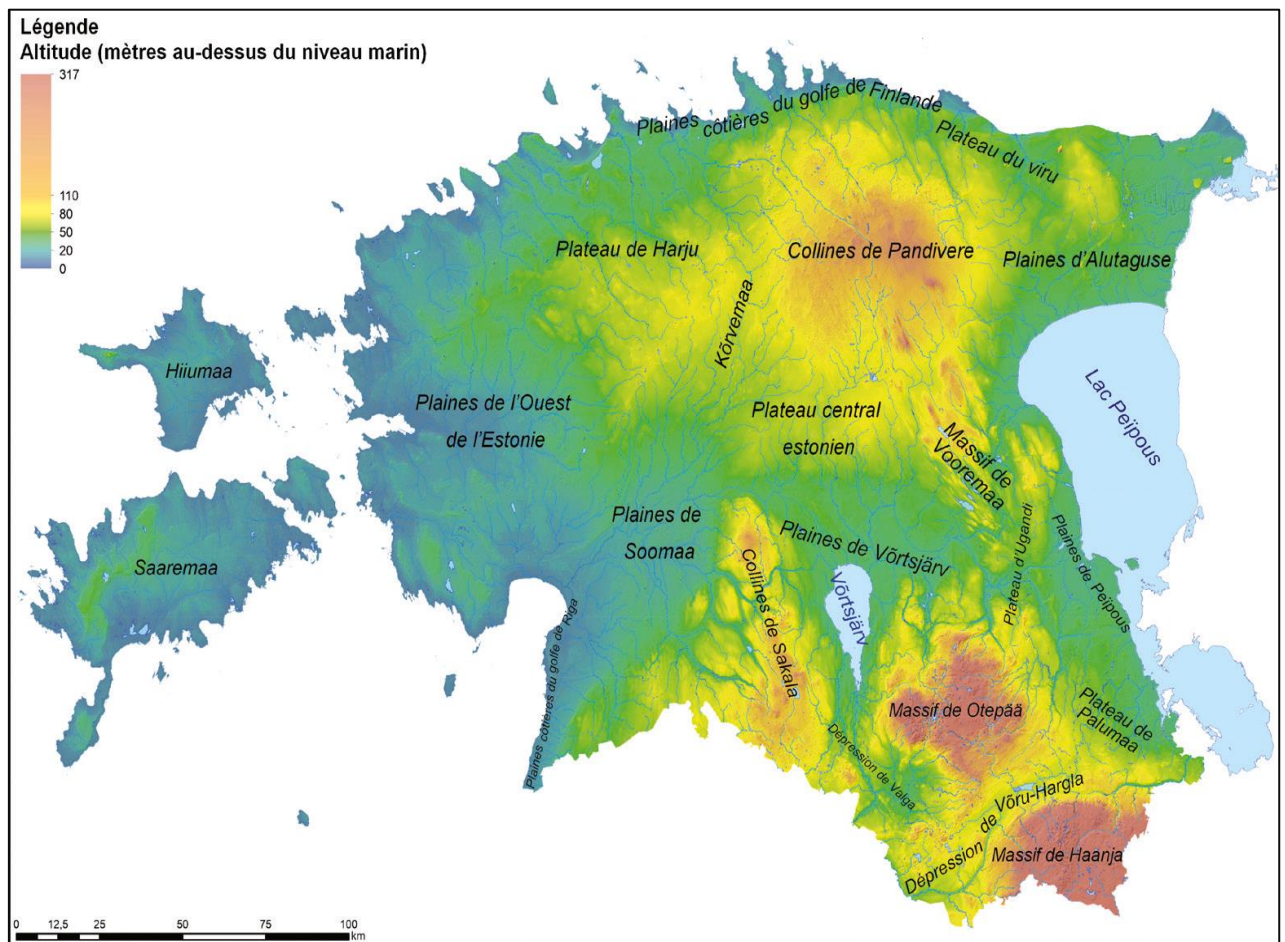

Рис. 1.3. Рельєф Естонії (за даними [10])

Рельєф Естонії в основному характеризується низькогір'ям та рівнинами, з невеликими гірськими формаціями на південному сході країни.

Північна Естонія (Північно-Естонська рівнина) характеризується низовинним ландшафтом, що піднімається від Балтійського моря до висоти приблизно 50-100 метрів над рівнем моря. У цій частині країни розташовані численні вапнякові скелі, відомі як Балтійський кліф, який тягнеться вздовж північного узбережжя.

Центральна і Західна Естонія (Західно-Естонська низовина) має невисокі пагорби та численні озера і болота. Це регіон із багатою мережею річок та озер, серед яких найбільше – озеро Виртс'ярв.

Південна Естонія (Південно-Естонська височина) найбільш горбистий регіон країни, де розташована найвища точка Естонії – пагорб Суур Мунамягі, висотою 318 метрів над рівнем моря. Південна Естонія характеризується численними пагорбами, долинами та лісами.

Естонія включає понад 2000 островів у Балтійському морі, серед яких найбільші – Сааремаа і Хійумаа. Рельєф островів переважно низовинний, з характерними прибережними ландшафтами, піщаними пляжами і сосновими лісами [22].

Багато рельєфних форм Естонії утворилися під час останнього льодовикового періоду. Льодовикові відклади, морени, озерні котловини та інші форми свідчать про діяльність льодовиків. У деяких регіонах, особливо на півночі, зустрічаються карстові утворення – печери, воронки, що формуються в результаті розчинення вапняків.

Найбільші річки – Емайгі, Пярну, Нарва. Річки здебільшого короткі і впадають у Балтійське море або озера. Вони грають важливу роль у водопостачанні та транспорті. Естонія має численні озера (понад 1400), найбільше з яких – Чудське озеро. Озера мають важливе значення для екосистеми та туризму. Морське узбережжя має довжину понад 3800 кілометрів, включаючи численні острови. Значні площі займають болота і торф'яники, особливо на заході та півночі країни [22].

Рис. 1.4. Річки та озера Естонії на карті (за даними [10])

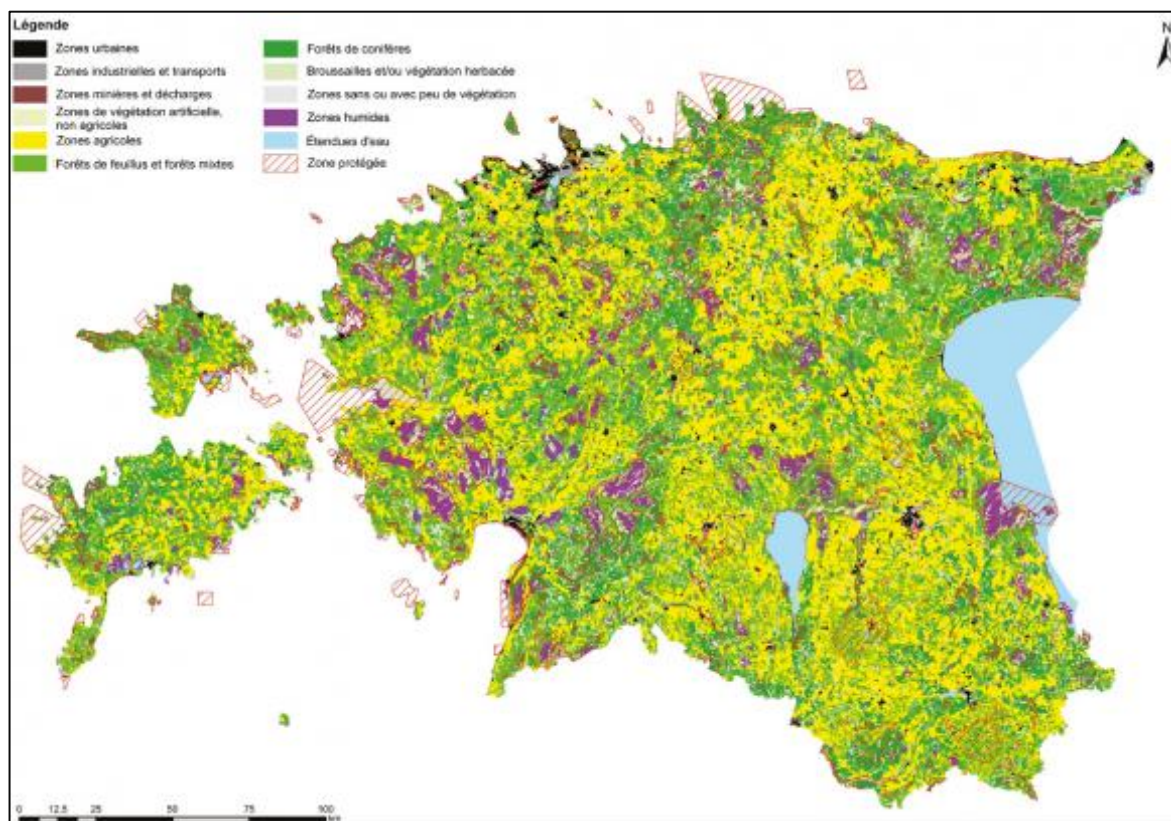

Рис. 1.5. Ґрунтовний покрив та природоохоронні території Естонії (за даними [11])

Естонія має різноманітні типи ґрунтів, що визначаються геологічними умовами та історією формування рельєфу. Пісок переважає в західних та південних районах країни. Піщані ґрунти зазвичай мають високу проникливість, що ускладнює збереження води та ведення сільськогосподарських робіт. Ґрунти низьких боліт поширені в західній частині країни. Вони характеризуються високим рівнем вологи та органічних решток. Ґрунти середньої болотності зустрічаються у східному регіоні країни. Вони мають менший рівень вологи порівняно з ґрунтами низької болотності, але все ще мають високий рівень органічних решток. Лісові ґрунти поширені в усій країні. Вони часто мають велику плідність та високий вміст органічних речовин, що робить їх ідеальними для сільськогосподарського використання. Ґрунти на вапнякових підстилах характеризуються високим вмістом вапняку та часто зустрічаються на південних схилах та плато. Загалом, різноманіття ґрунтів в Естонії створює умови для різноманітних видів сільськогосподарського використання та впливає на розвиток економіки та природних екосистем країни [11].

Ліси покривають приблизно 50 % території Естонії, переважно хвойні і змішані. Основні породи дерев – сосна, ялина, береза. Лісові ресурси є важливими для Естонії. Ліси використовуються для деревини, целюлози та паперу, а також як джерело біомаси для енергетики [11].

Естонія має різноманітні корисні копалини, які відіграють важливу роль у економіці країни. Естонія є однією з небагатьох країн у світі, де експлуатується бітумінозний сланець. Ці сланці містять великі кількості нафти та газу. Експлуатація бітумінозних сланців є важливим сектором енергетичної промисловості. У північно-східній частині країни розташовані родовища фосфоритів, які використовуються у виробництві мінеральних добрив. Естонія має значні запаси вапняку та доломіту, які використовуються у будівництві, виробництві цементу та в інших промислових галузях. Великі кількості піску та глини використовуються в будівництві, керамічній та скляній промисловості. Корисні копалини є важливим елементом

промисловості та економіки Естонії, забезпечуючи ресурси для виробництва та енергетики, а також сприяючи забезпеченню експортної бази для країни.

Естонія має значні природоохоронні території, спрямовані на збереження унікальних екосистем, видів рослин і тварин, а також ландшафтного різноманіття. Природоохоронні території охоплюють національні парки, заповідники, природні парки та інші охоронні зони [22].

Природні умови та ресурси Естонії забезпечують її економічний розвиток, зокрема у сфері енергетики, сільського господарства та туризму, а також вимагають збереження екологічного балансу для майбутніх поколінь.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ЕСТОНІЇ

2.1. Чисельність та склад населення

Згідно з археологічними даними, Люди жили на території сучасної Естонії щонайменше 11 тисяч років тому. За останні 800 років чисельність населення країни варіювала від 800 тисяч до 1,6 мільйона осіб. Особливо важкими були XIII і XIV століття, коли через боротьбу з хрестоносцями, голод і чуму населення зменшилося на третину або навіть на половину. Демографічна нестабільність спостерігалася також з середини XVI до початку XVIII століття: війни, епідемії та неврожаї знову знизили чисельність населення на половину. Однак у спокійніші періоди приріст населення, разом з іммігрантами, досягав до 2 % на рік.

Найменша чисельність населення в Естонії була в 1712 році, коли через Північну війну, голод та епідемію чуми кількість жителів знизилася до рівня середини XIII століття, тобто менше 200 тисяч осіб. За переписом 1897 року в Естонії проживало 986 тисяч осіб, з яких 89,2 % становили естонці.

У XX столітті природний приріст населення в Естонії був низьким, а значні зміни чисельності були викликані великими міграціями всередині країни та за її межами, а також подіями Другої світової війни. Під час війни населення Естонії скоротилося на 300 тисяч осіб, що становило 25% довоєнного населення. Політичні та соціальні зміни 1990-х років також вплинули на демографічну ситуацію. Після війни до Естонії прибуло багато іммігрантів з інших частин Радянського Союзу: з 1956 по 1991 роки приїхало 1,4 мільйона осіб, з яких близько 200 тисяч залишилися на постійне проживання [28].

Динаміка чисельності населення Естонії значною мірою визначилася тим, що демографічний перехід почався досить рано. У XVIII ст. спостерігався високий рівень народжуваності при відносно низькій смертності, що призводив до постійного зростання населення, поступився

місцем періоду, коли чисельність населення стала зростати повільніше за так званім французьким типом, що характеризується низьким природним приростом.

З початку XIX століття кількість дітей в естонських сім'ях почала зменшуватися. Оскільки зниження народжуваності відбувалося майже одночасно зі зменшенням смертності, населення Естонії зростало, але приріст був меншим, ніж у народів, у яких демографічний перехід почався пізніше. У 1950-х роках рівень народжуваності в Естонії був одним з найнижчих у Європі і світі, і, на відміну від Північної Америки та Західної Європи, тут не було післявоєнного буму народжуваності. Зростання народжуваності відновилося лише у 1970-х роках, частково через збільшення кількості жінок репродуктивного віку, але також і через зростання кількості дітей на жінку. У той час, коли в більшості розвинених країн Західної Європи цей показник знижувався, в Естонії жінки народжували у значно молодшому віці [28].

З початку 1990-х років населення Естонії зменшується. Це пов'язано зі зниженням рівня імміграції, зростанням еміграції, а також з тим, що смертність перевищує народжуваність. Хоча у 1997 році ситуація почала поступово стабілізуватися, чисельність населення все ще зменшувалася. Через зниження народжуваності та збільшення тривалості життя, Естонія, як і багато інших європейських країн, стикається не тільки з загальним скороченням населення, але й зростанням частки людей похилого віку. Тому уряд Естонії вирішив підтримувати народжуваність, працювати над збільшенням тривалості життя та сприяти вибірковій імміграції.

У XXI ст. переписи населення в Естонії проводяться кожні 10 років. Останній перепис відбувся у 2021 році. За його даними, станом на 31 грудня 2021 року в Естонії проживало 1 331 824 особи, з яких 69,4 % (919 711 осіб) були естонцями (враховуючи лише тих, чия національність була встановлена). Частка чоловіків становила 47,6 %, а жінок – 52,4 %. У Таллінні мешкало 32,9 % населення країни [46, 60].

За даними Департаменту статистики Естонії, чисельність населення станом на 1 січня 2022 року становила 1 млн 331 тис. осіб. Від часу відновлення незалежності Естонії у 1991 році до початку 2023 року чисельність населення країни зменшилася на 13,4 %. До загальної чисельності населення не враховуються іноземні громадяни з довгостроковими візами (яких налічується близько 35000), а також громадяни інших держав Європейського Союзу, які не оформили документи для проживання в Естонії та нелегальні іммігранти [46, 60].

Станом на 1 січня 2024 року чисельність населення Естонії було 1 млн. 366 тис. осіб, що на 4,4 % більше порівняно з 2023 роком. На 1 січня 2023 року населення Естонії становило 1 млн 365 тис. осіб, з яких 67,79 % (925 тис. осіб) були естонцями [46, 60].

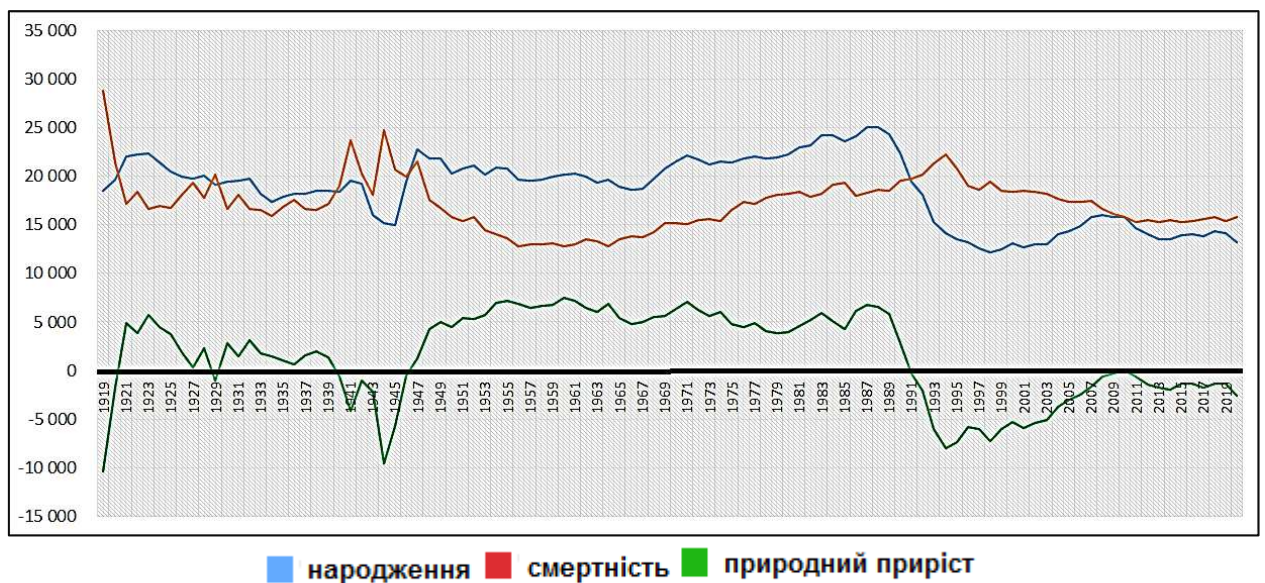

Рис. 2.1. Динаміка чисельності населення Естонії за період 1919-2020 рр.
(побудовано автором за даними [46, 60])

Частка населення Естонії старше 65 років складала 20,24 % (276 453 осіб), а частка дітей до 14 років – 16,39 % (223 919 осіб). Серед усього населення 47,4 % (647 366 осіб) були чоловіки, а 52,6 % (718 518 осіб) – жінки. У Таллінні проживало 33,23 % населення країни, що становить 453 864 особи [46, 60].

Зростання чисельності населення країни сталося не через природний приріст (за попередніми даними, у 2023 році народилося 10 721 осіб, а померло 15 832), а завдяки припливу біженців з України, що призвело до позитивного сальдо міграції [46, 60].

Демографічні прогнози для Естонії є неспокійними. За базовими розрахунками відділу демографії Департаменту статистики, до 2080 року в країні буде проживати 1,2 млн осіб (що відповідає зменшенню на 11%). У повіті Іда-Вірумаа чисельність населення скоротиться на 36% уже до 2045 року [46, 60].

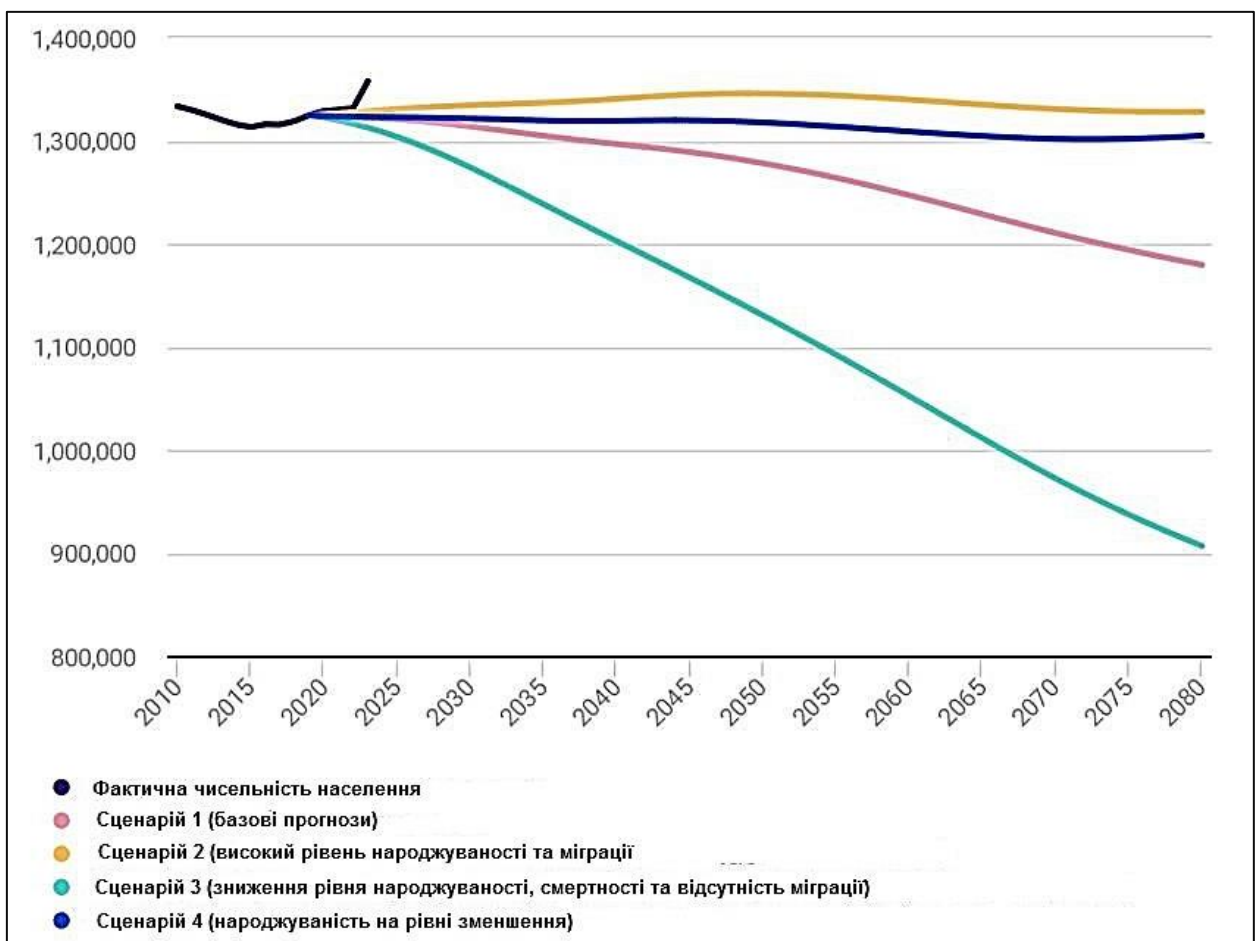

Рис. 2.2. Прогнози чисельності населення Естонії до 2080 р. (побудовано автором за даними [46, 60])

Песимістичний прогноз передбачає, що за умови низької народжуваності та високої смертності в Естонії, а також незмінної демографічної політики до 2080 року буде жити близько 900 тис. осіб. Очікувана тривалість життя загалом зростає до 86,5 років [46, 60].

2.2. Особливості системи розселення населення

На початку 1978 року в Естонській РСР на 1 км² проживало 32,3 особи, тоді як у всьому СРСР цей показник становив 10,8 осіб на 1 км². На початку 1979 року 70 % населення Естонської РСР проживало в містах і міських селищах, причому 42 % міського населення проживало в Таллінні [28].

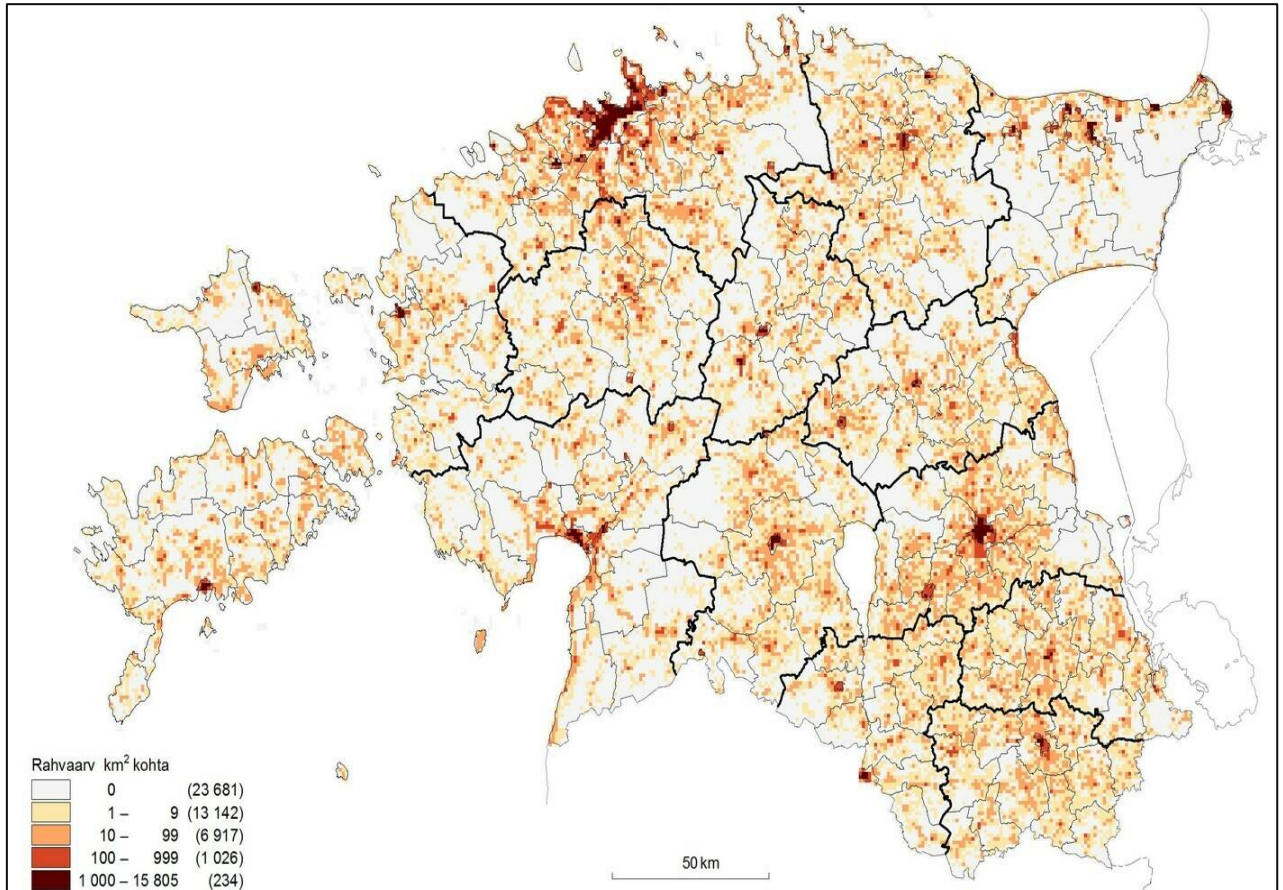

Рис. 2.3. Картосхема щільності населення по території Естонії у 2023 р. (за даними [10])

У 2023 році густота населення Естонії становила 31,0 особи на 1 км², 187 місце у світі за цим показником. Населення країни розподілене відносно рівномірно, з деяким тяжінням до міських районів. Приблизно 70% естонців живуть у регіональних центрах: Гар'юмаа, Іда-Вірумаа, Тартумаа та Пярнумаа. Найгустіше населені райони Північної Естонії та прибережні зони, де розташовані три з п'яти найбільших міст країни: Таллінн, Нарва і Кохтла-Ярве. У цих містах зосереджена більшість населення, промислового потенціалу, транспортних мереж і економічної діяльності [45].

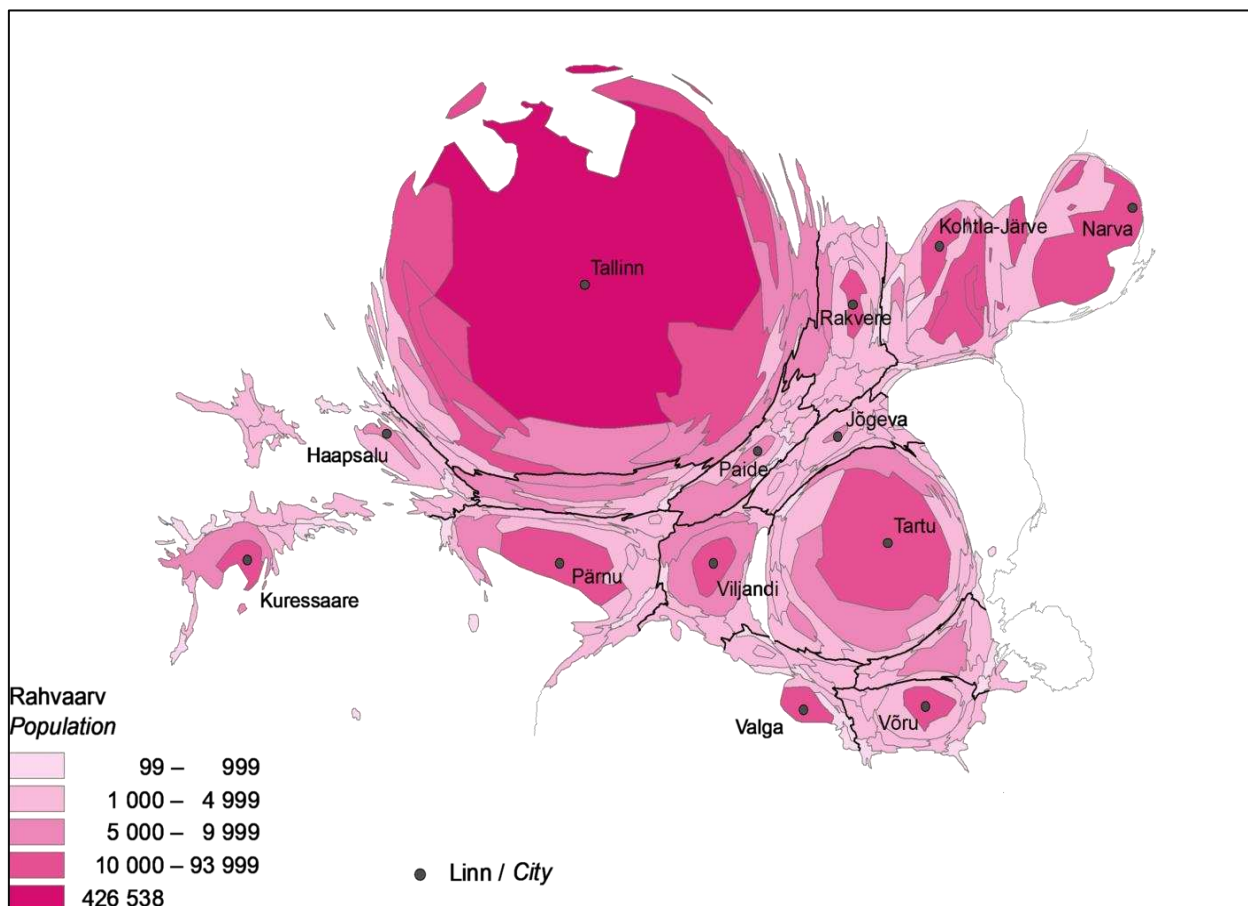

Рис. 2.4. Картохема щільності населення в містах Естонії у 2023 р. (за даними [10])

Урбанізація в Естонії є важливим аспектом розвитку країни, яка за останні десятиліття зазнала значних змін. Під час радянської окупації (1940-1991 років) урбанізація в Естонії була значною мірою керована централізованими планами. Було створено багато промислових підприємств, що сприяло зростанню міського населення. Після відновлення незалежності у 1991 році, Естонія почала перебудову своєї економіки, що вплинуло на процеси урбанізації. Економічні реформи та інтеграція з Європейським Союзом у 2004 році сприяли розвитку міст. Сьогодні близько 70 % населення Естонії проживає в міських районах. Найбільше місто та столиця країни, Таллінн, в якому проживає 30 % населення. Найбільші міста, такі як Таллінн, Тарту, Нарва, Пярну, продовжують зростати, тоді як деякі сільські райони стикаються з депопуляцією. Внутрішня міграція з сільських регіонів до міських центрів продовжує бути актуальною [45]. Крім того, міжнародна

міграція, зокрема повернення естонців з-за кордону, також впливає на урбанізацію.

Такій ситуації сприяє розвиток інфраструктури країни, а саме розвиток транспортної інфраструктури, зокрема будівництво нових доріг та покращення залізничного сполучення, є ключовими факторами, що сприяють урбанізації. У містах активно будується нове житло, зокрема багатоквартирні будинки, щоб задовольнити зростаючий попит на міське житло. Естонія відома своєю передовою IT-інфраструктурою та цифровими послугами, що сприяє розвитку міських районів. Таллінн та Тарту є важливими центрами стартапів і технологічних інновацій.

Відтік населення з сільських регіонів призводить до скорочення місцевих громад і створює виклики для підтримання інфраструктури та соціальних послуг. Зростання міст супроводжується проблемами, пов'язаними з екологічним навантаженням, такими як забруднення повітря та управління відходами. Різниця в рівні життя між міськими та сільськими районами спричиняє соціальну нерівності та викликає соціальну напругу [3].

Естонія активно впроваджує принципи сталого розвитку у своїх містах, зосереджуючи увагу на екологічно чистих технологіях, зелених зонах та відновлюваних джерелах енергії. Впровадження концепції розумних міст (smart cities) з використанням цифрових технологій для покращення якості життя є пріоритетом для естонських міських адміністрацій. Урбанізація в Естонії продовжує розвиватися, адаптуючись до нових викликів і можливостей, забезпечуючи стале зростання та підвищення якості життя своїх мешканців.

Розміщення етнічних естонців по території Естонії характеризується нерівномірністю, зосередженням у великих містах і центральних районах, а також меншою щільністю в прикордонних і сільських районах. Основні етнічні групи в країні: естонці становлять 68,7 %, росіяни – 24,8 %, українці – 1,7 %, білоруси – 1 %, фіни – 0,6 %, інші – 3,2 % населення [46, 60]. До

великих національних груп також належать євреї, татари, німці, латиші, поляки та литовці.

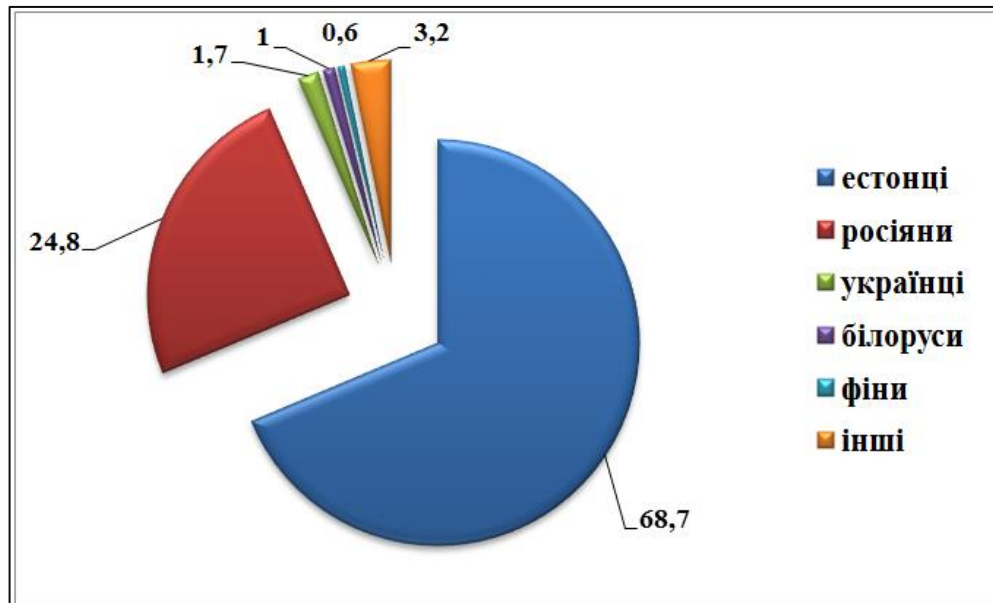

Рис. 2.5. Етнічний склад населення Естонії у 2023 р. (%) (побудовано автором за даними [46, 60])

Столиця Естонії, Таллінн, є найбільшим містом країни і центром економічного, політичного та культурного життя. Тут проживає значна частка етнічних естонців. Таллінн також приваблює мігрантів з інших регіонів країни. Друге за величиною місто, Тарту, є важливим освітнім і науковим центром Естонії. Тут розташований Тартуський університет, що є важливим фактором для концентрації етнічних естонців, особливо молоді та науковців. Популярне курортне місто на узбережжі Балтійського моря, Пярну також має значну частку етнічних естонців. Кохтла-Ярве та Нарва ці міста на північному сході країни мають значну частку російськомовного населення, і частка етнічних естонців тут менша порівняно з іншими містами.

У центральних та південних частинах Естонії етнічні естонці становлять більшість населення. Сільські райони цих регіонів, зокрема села та маленькі містечка, переважно населені етнічними естонцями. Прикордонні регіони з росією, а саме східні регіони країни, особливо в повіті Іда-Вірумаа, частка етнічних естонців значно менша. Ці райони мають високу концентрацію російськомовного населення [3].

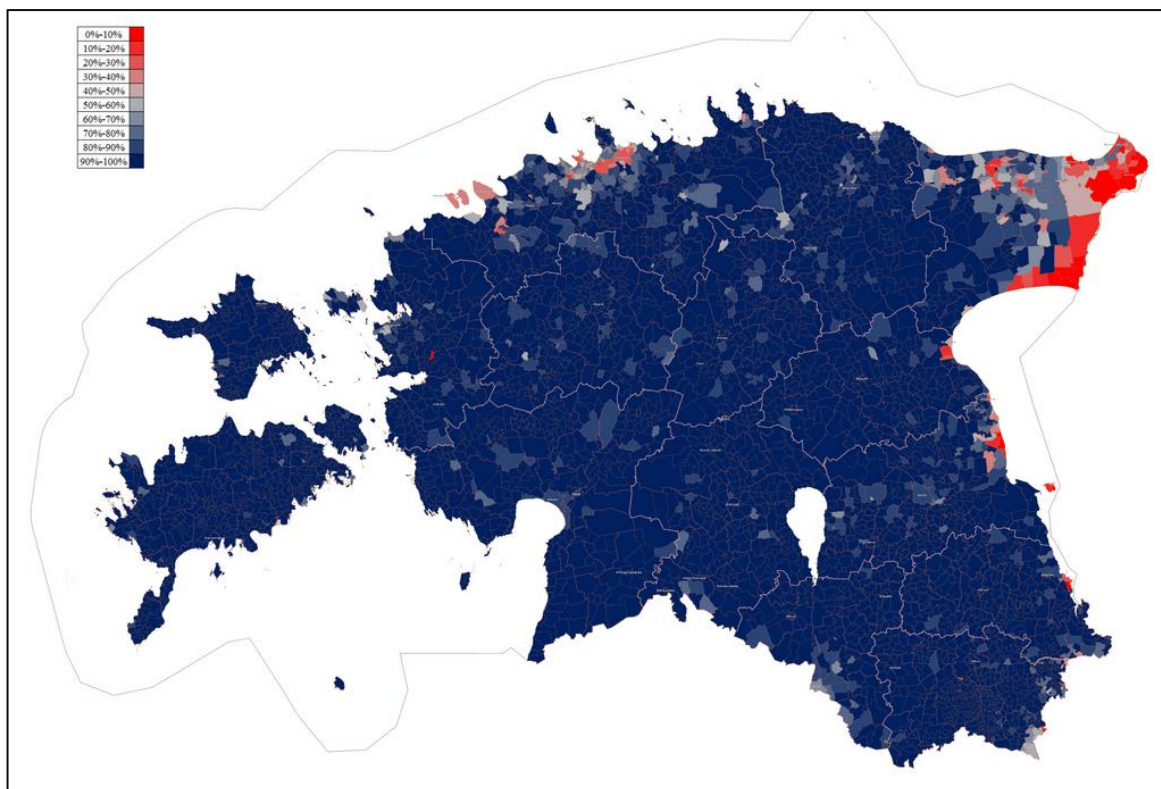

Рис. 2.6. Розміщення етнічних естонців по повітах, 2023 рік (%) (за даними [10])

Етнічні естонці, як і інші жителі країни, мігрують з сільських районів до міст у пошуках кращих можливостей для роботи та освіти. У деяких сільських районах спостерігається зниження чисельності населення через еміграцію до міст і за кордон. У районах з високою концентрацією етнічних естонців домінує естонська мова, тоді як у регіонах з більш значною часткою російськомовного населення широко використовується російська мова. Концентрація етнічних естонців у містах і центральних районах сприяє збереженню естонської культурної ідентичності та традицій.

Державна політика спрямована на збалансований розвиток регіонів, зокрема підтримку сільських районів, щоб зменшити диспропорції в рівні життя та розвитку інфраструктури. Зусилля спрямовані на інтеграцію російськомовного населення, особливо в східних регіонах, через освітні програми та підтримку вивчення естонської мови [13].

Таким чином, етнічні естонці переважно проживають у великих містах і центральних районах країни, тоді як у прикордонних і деяких східних регіонах частка етнічних естонців є меншою.

2.3. Статеві-вікова структура населення

Статеві-вікова структура населення Естонії має певні особливості, зумовлені історичними, демографічними та соціально-економічними факторами. За даними на 2023 рік, населення Естонії становить приблизно 1,3 млн осіб [60]. Як і в багатьох європейських країнах, Естонія стикається з проблемою низького рівня народжуваності та старіння населення.

Станом на 2023 рік вікова структура населення Естонії була наступною: діти до 14 років – 15,99 % (103 855 ч. і 98 478 ж.); молодь 15-24 років – 9,74 % (63 840 ч. і 59 425 ж.); дорослі 25-54 років – 41,83 % (265 496 ч. і 263 873 ж.); особи передпенсійного віку (55-64 роки) – 13,32 % (75 279 ч. і 93 264 ж.); літні люди (65 років і старші) – 19,12 % (81 525 ч. і 160 385 ж.). [46, 60].

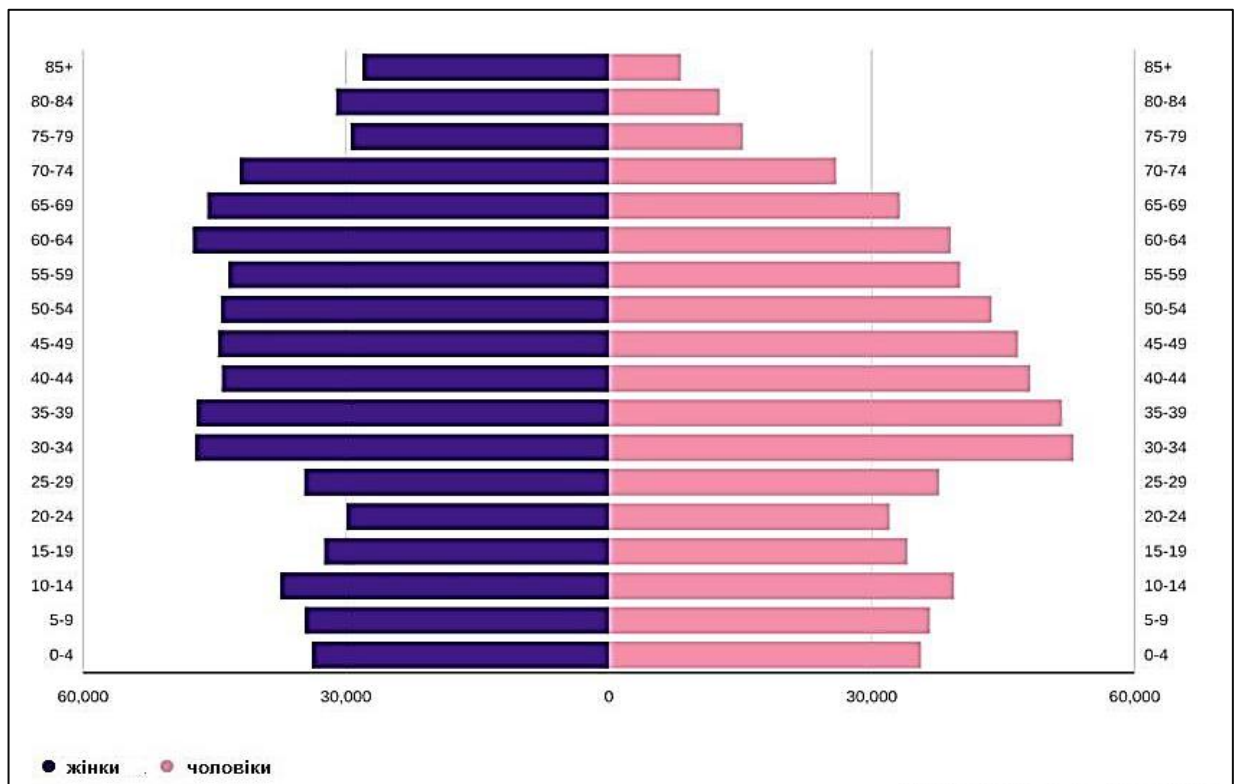

Рис. 2.7. Статеві-вікова піраміда населення Естонії у 2023 р. (побудовано автором за даними [46, 60])

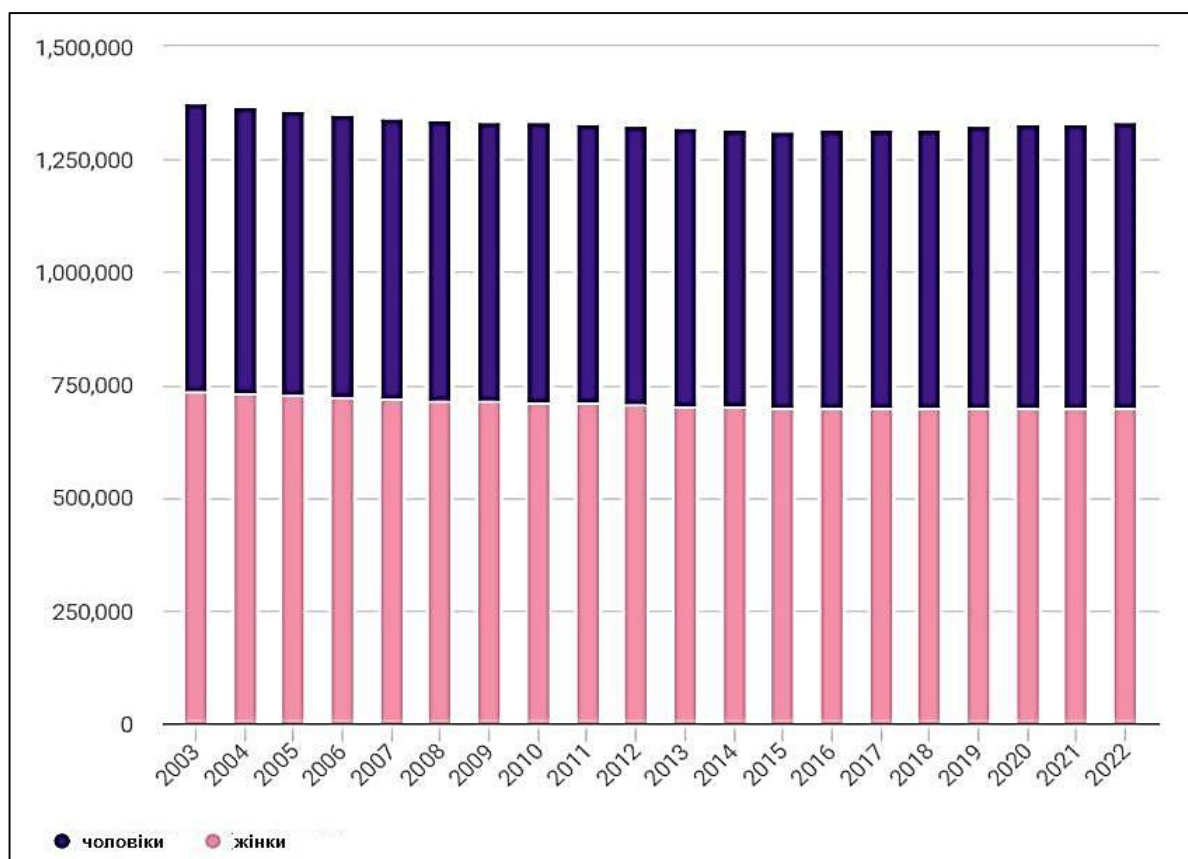

Рис. 2.8. Співвідношення чоловіків та жінок в Естонії за період 2003-2022 рр. (побудовано автором за даними [46, 60])

На чоловіків припадає приблизно 47 % населення. Жінки становлять близько 53 % населення. Такий дисбаланс частково пояснюється вищою тривалістю життя у жінок порівняно з чоловіками.

Середня тривалість життя в Естонії значно нижча, ніж у більшості країн Європейського Союзу, особливо серед чоловіків. Тільки в сусідніх Латвії та Литві цей показник для чоловіків ще нижчий. Середній вік населення Естонії становить 42,4 роки, що є 26-м місцем у світі. Середній вік чоловіків – 39 років, а жінок – 45,8 років. Жінки в Естонії живуть у середньому довше, ніж чоловіки. Середня тривалість життя жінок становить близько 82 роки, тоді як чоловіків – приблизно 73 роки. У 2023 році середня тривалість життя в Естонії дорівнювала 76,47 років, що є 86-м місцем у світі [46, 60]. В Естонії існує значна різниця в тривалості життя між чоловіками і жінками: жінки живуть в середньому на дванадцять років довше. Основною причиною цього є висока смертність серед молодих чоловіків через зовнішні

фактори, такі як нещасні випадки, вбивства та самогубства. Крім того, смертність молодих чоловіків від інших причин також перевищує середній європейський рівень.

В останні роки Естонія стає країною-приймачем для мігрантів з інших країн, що частково компенсує природний спад населення. Рівень народжуваності залишається низьким, що впливає на вікову структуру населення. Графічне зображення статево-вікової піраміди Естонії показує звуження у молодших вікових групах і розширення у старших, що є типовим для країн з низьким рівнем народжуваності та високою тривалістю життя [5].

Старіння населення викликає необхідність адаптації соціальних і медичних послуг, а також пенсійної системи. Зменшення частки робочого населення впливає на економічний розвиток країни. Державна політика спрямована на підтримку сімей і стимулювання народжуваності, що включає програми підтримки молодих сімей, покращення умов праці для батьків та інші заходи.

2.4. Демографічні процеси

У 1990 роках в Естонії відбувався перехід до нового типу народжуваності. До цього періоду народжуваність перевищувала рівень відтворення населення (більше двох дітей на одну жінку). Між 1987 та 1990 роками були рекордні показники народжуваності, коли відбулося найбільше народжень за рік у всій історії Естонії. Це можна пояснити, зокрема, надіями, які виникли під час процесу національного звільнення. Але на початку 1990 років народжуваність почала знижуватися. Багато людей почали відчувати невпевненість у майбутньому через зростання безробіття, закриття дитячих садків і обговорення можливості введення плати за освіту. Багато молодих сімей відкладали народження дітей через відсутність перспектив на поліпшення умов проживання. Вони намагалися спочатку отримати освіту, знайти роботу та забезпечити стабільний дохід [8]. Вікова структура народжуваності стала схожою на аналогічну структуру з 1930 по 1935 роки.

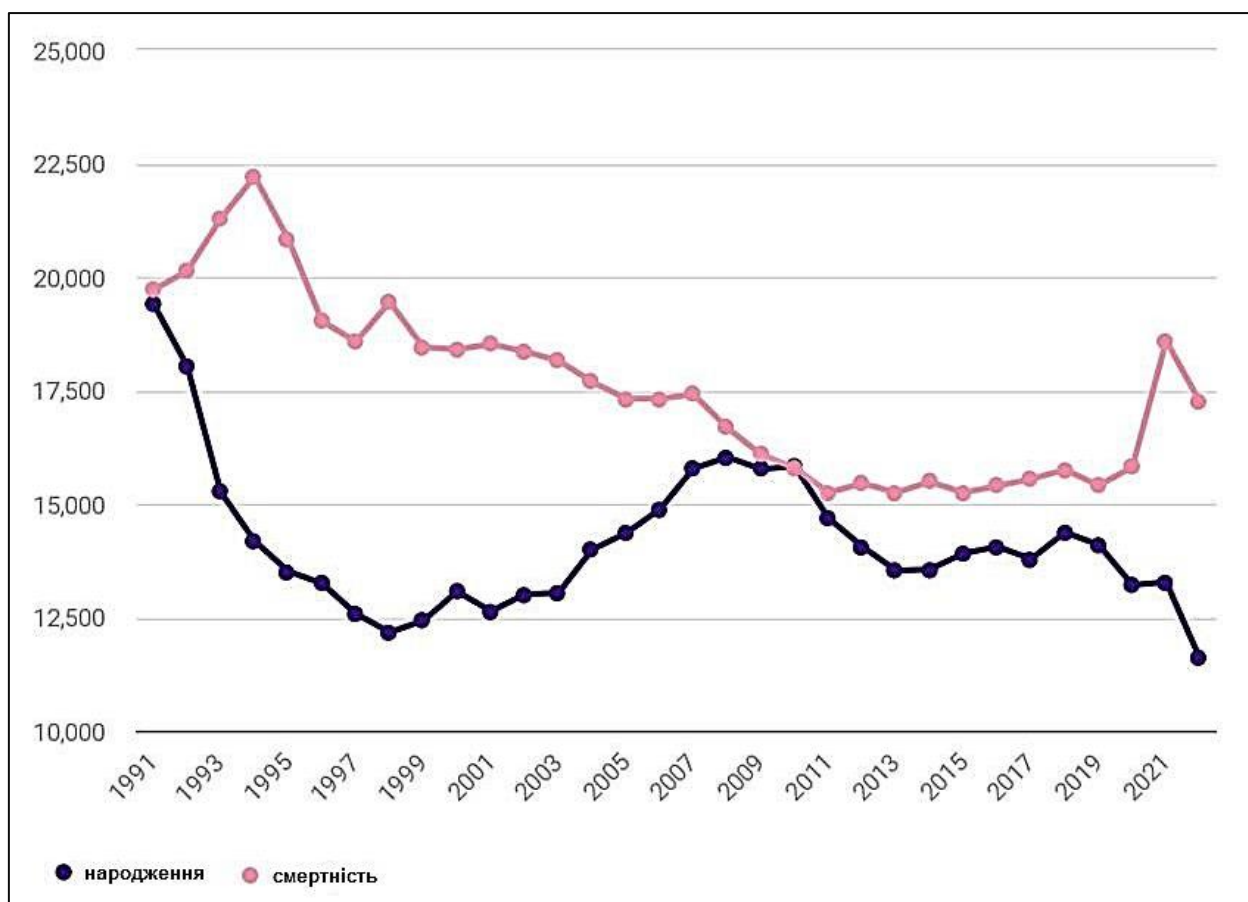

Рис. 2.9. Динаміка народжуваності та смертності в Естонії за період 1991-2022 рр. (побудовано автором за даними [46, 60])

Найнижча кількість народжень на одну жінку (1,3) була зафіксована у 1998 році. Після цього спостерігалось зростання народжуваності. Частково це було зумовлено тим, що жінки почали народжувати дітей у більш пізньому віці, ніж раніше, але також впливала загальна стабілізація економічного становища, що зменшило ризик погіршення економічного становища сім'ї через народження дитини. До 2009 року загальний коефіцієнт народжуваності в Естонії зріс до 1,6 дитини на одну жінку, що було середнім для європейських країн, але все ще менше, ніж в кінці 1980 років. Зокрема, варто відзначити зростання вагомості народжень других і третіх дітей в сім'ї, тоді як четверті та наступні діти стали менш поширеними. Хоча середній вік жінок, які народжують першу дитину, збільшився на три роки з 1990 по 2009 рік, жінки в Естонії все ще стають матерями відносно молодими у порівнянні з іншими країнами Європейського Союзу. У 2009 році середній вік матері,

яка народила першу дитину, становив 26 років, а найбільш поширеним віком для народження дітей став вік від 25 до 29 років. Зі збільшенням середнього віку народження дітей фактори, пов'язані зі здоров'ям та передчасною смертністю, стали впливати на репродуктивну поведінку більше. Незважаючи на те, що чоловіки в Естонії мають відносно високу плідність, передчасна смертність чоловіків у віці старше 30 років призводить до того, що для багатьох жінок цього віку не вистачає партнерів для відновлення народжуваності.

У багатьох країнах, зазвичай, після застосування штучного запліднення, спостерігається збільшення кількості народжень близнюків, але в Естонії у першій декаді XXI ст. цей ефект не такий виразний. Хоча з 1998 року спостерігається певне зростання кількості народжень близнюків, проте відсоток таких випадків залишається низьким. Наприклад, у 2009 році цей показник був на рівні лише 0,02 % від загальної кількості пологів.

У 2015 році народжуваність дорівнювала 10,51 на тисячу осіб (185 місце у світі). Коефіцієнт потенційної народжуваності у 2015 році становив 1,59 дитини на одну жінку (183 місце у світі) [46]. Середній вік матері при народженні першої дитини був у 26 років. Незважаючи на тенденцію зменшення кількості дітей в багатьох країнах, у Естонії прагнення мати дітей залишається стабільним. У середньому сім'ї виражають бажання мати двох дітей, що відносно високо порівняно з іншими європейськими країнами. Прагнення чоловіків щодо кількості дітей в сім'ї майже не відрізняється від бажань жінок, хоча фактично народжується менше дітей, ніж планувалося.

У 2023 році в Естонії, як і в багатьох інших європейських країнах, рівень народжуваності є відносно низьким. За останні роки коефіцієнт народжуваності становив приблизно 1,6-1,7 дітей на одну жінку, що нижче рівня відтворення населення (2,1 дітей на одну жінку). У 2023 році в Естонії було зафіксовано близько 13000 новонароджених. Ця цифра є досить стабільною, але має тенденцію до незначного зниження [46, 60].

Держава активно впроваджує політику підтримки сімей, включаючи фінансову допомогу, підтримку материнства та батьківства, програми для поліпшення житлових умов сімей з дітьми.

Рівень смертності в Естонії також залишається відносно високим, що пов'язано зі старінням населення та низькою народжуваністю. У 2023 році в Естонії було зареєстровано приблизно 16000 смертей. Основні причини смерті включають захворювання серцево-судинної системи (58 %), ракові захворювання (16 %) і зовнішні фактори (13 %). Смертність від зовнішніх причин переважає серед осіб віком до 40 років, тоді як смертність від раку зростає після 40 років як у чоловіків, так і в жінок. Головні фактори, що впливають на низьку тривалість життя включають низьку фізичну активність, куріння і вживання алкоголю. Куріння практикує щодня 41 % чоловіків і 20 % жінок, тоді як близько 7 % чоловіків і жінок курять періодично. Вживання алкоголю також має значний вплив на смертність, зокрема серед працездатного чоловічого населення за останнє десятиліття вона зросла вдвічі. Серед найпоширеніших причин смерті від зовнішніх факторів - самогубства та автомобільні аварії. Порівняно з іншими країнами, щодо смертності, пов'язаної з алкоголем, Естонію можна порівняти з Литвою, Шотландією, Східною Німеччиною, Північною Францією, Болгарією і Угорщиною.

Природний приріст населення у 2023 році був від'ємним, становлячи - 0,55 %, що вказує на депопуляцію країни і це 224 місці в світі [60].

Коефіцієнт шлюбності в Естонії становить 3,8 шлюбів на 1000 осіб за рік, тоді як коефіцієнт розлучуваності складає 2,2. Індекс розлучуваності становить 58. У середньому, чоловіки вступають у перший шлюб у віці 31,6 років, а жінки - у віці 29 років, загальний середній вік першого шлюбу становить 30,3 роки.

У 2023 році половина чоловіків і 42 % жінок мали зареєстровані шлюби, але 21 % пар, що мешкали разом, не мали офіційного оформлення

своїх відносин. Цивільний шлюб був найпоширенішим серед розлучених осіб (29 %) і тих, хто ніколи не був у шлюбі (20 %) [46, 60].

Хоча кількість розлучень на душу населення в Естонії одна з найвищих в Європі, у XXI ст. і вона почала зменшуватися, можливо, це пов'язано зі зростанням популярності цивільних шлюбів. Багато пар, які живуть разом до офіційного шлюбу, вже добре знайомі одне з одним, тому несподіваність в характері не є основною причиною розлучень.

Багато дітей народжується в Естонії в сім'ях, де шлюб батьків не є офіційно зареєстрованим. У порівнянні з іншими країнами Європи в XXI ст., лише Ісландія випередила Естонію за кількістю дітей, які народилися поза офіційним шлюбом. Ця тенденція стала особливо помітною в Естонії в 1990-2000 роках. Наприклад, у 2009 році 60 % всіх новонароджених народилися в таких сім'ях. В естонському суспільстві відсутній великий негативний ставлення до дітей, народжених поза шлюбом, і на практиці це не робить великої різниці для дитини, чи є її батьки офіційно у шлюбі. Зазвичай, завдяки народженню дітей, цивільний шлюб стає офіційним, але існують сім'ї, де батьки залишаються незареєстрованими у шлюбі протягом усього життя. Число матерів-одиначок в Естонії відносно невелике – всього 7 %. Зазвичай, шлюб реєструється після двох років спільного життя, але є і пари, які протягом усього життя не реєструють своїх стосунків.

2.5. Міграційні процеси

У 2023 році річний рівень еміграції в Естонії становив 3,6 ‰, це 187 місце у світі [60]. Цей показник не розрізняє між законними і незаконними мігрантами, біженцями, трудовими мігрантами та іншими групами. Сучасний склад населення Естонії значною мірою був сформований після Другої світової війни через імміграцію, а також еміграцію, яка почалася після відкриття кордонів інших держав після здобуття незалежності. Інтенсивна урбанізація та індустріалізація, що відбулися після Другої світової війни, привели до значного припливу іммігрантів з інших частин Радянського

Союзу. Під час радянської окупації естонці практично не мали можливості виїхати за межі СРСР. Після відновлення незалежності Естонії ці обмеження на переміщення були зняті.

Особливо значна кількість людей покинула Естонію в 1992 році. Це різке зростання еміграції було пов'язане з виведенням російських військ з Естонії, яке завершилося у 1994 році. Крім солдатів і офіцерів, що проходили службу, і їхніх сімей, з країни виїхала більшість цивільних службовців, пов'язаних з армією. Більшість цих людей емігрувала на схід.

У 2005 році естонці вирізнялися серед жителів інших європейських країн високою готовністю до еміграції, вищою лише в Литві та Ірландії. Через еміграцію Естонія втрачає передусім жінок, оскільки чоловіки частіше повертаються до країни. Основні напрямки еміграції включають Фінляндію, росію, Німеччину, США, Швецію, Велику Британію та Україну. Хоча часто говорять про еміграцію висококваліфікованих спеціалістів, таких як лікарі, більшість емігрантів мають середню освіту [39].

З 1945 по 1989 рік Естонія відзначалася високим рівнем імміграції, який перевищував рівень еміграції. До 1989 року кількість людей, що прибули до Естонії, і тих, хто її залишив, була приблизно однаковою. Після цього імміграція постійно зменшувалася, тоді як кількість емігрантів залишалася стабільно високою. Через високий рівень імміграції у післявоєнний період, жителі Естонії ставляться до іммігрантів з обережністю і скептицизмом, хоча державні програми підтримують в'їзд висококваліфікованих фахівців. У 1990 роках деякі естонці та їхні нащадки, які емігрували під час війни, повернулися до країни. У 1990 році, ще до відновлення незалежності, в Естонії був прийнятий закон про імміграцію, який встановлював квоту на в'їзд у розмірі 0,1% від загальної кількості населення, обмежуючи тим самим імміграцію. Згодом ці обмеження були пом'якшені, і з 2010 року квота не поширюється на громадян багатьох західних країн. За даними Європейського соціального дослідження 2006 року, від 60% до 90% населення підтримують імміграцію, проте жителі

Естонії все ж побоюються соціальних проблем і економічних загроз, пов'язаних з іммігрантами.

Естонія є членом Міжнародної організації з міграції (ІОМ). Країна приєдналася до Женевської конвенції про статус біженців у 1997 році, але кількість біженців, які прибули до Естонії, була невеликою. З 1997 по 2008 рік лише 148 осіб звернулися за притулком в Естонії, з них 10 отримали статус біженців, а 12 – додатковий захист. Основними країнами походження біженців були росія (23 особи), Ірак (22 особи) і Туреччина (17 осіб). У багатьох випадках їхньою справжньою метою була інша країна Європейського Союзу, і прохання про надання притулку подавалися після затримання всередині країни, а не на кордоні. Починаючи з 2009 року, кількість заяв на притулок зросла через приєднання Естонії до Шенгенської зони і відкриття державних кордонів, що призвело до збільшення нелегальної міграції. Зазвичай прохання про надання притулку подаються після затримання [39].

У країні проживає 85,3 тисячі осіб без громадянства. Після відновлення незалежності у 1991 році, автоматичне надання громадянства було обмежене для тих, хто не був громадянином Естонії до 1940 року, тобто до початку радянської окупації. Однією з вимог для отримання громадянства є знання естонської мови, через що багато етнічних росіян залишилися без громадянства. Особи без громадянства мають право голосувати лише на місцевих виборах, але не на загальнонаціональних.

У 2024 році за даними зареєстрованої міграції, до Естонії прибуло 20209 осіб, а виїхало з країни 14491 людина. Порівняно з попереднім роком, знизилася кількість народжень, смертей та іммігрантів, тоді як кількість емігрантів зросла.

За даними Департаменту статистики Естонії, як у 2022, так і у 2023 роках кількість народжень залишалася рекордно низькою, зменшившись на 925 порівняно з попереднім роком. У минулому році народилося на 5111 осіб менше, ніж померло. Водночас до Естонії переїхало на 5718 осіб більше, ніж

виїхало з країни. Таким чином, позитивне сальдо міграції перевищило негативний природний приріст, що дозволило зберегти незначне збільшення чисельності населення [46, 60].

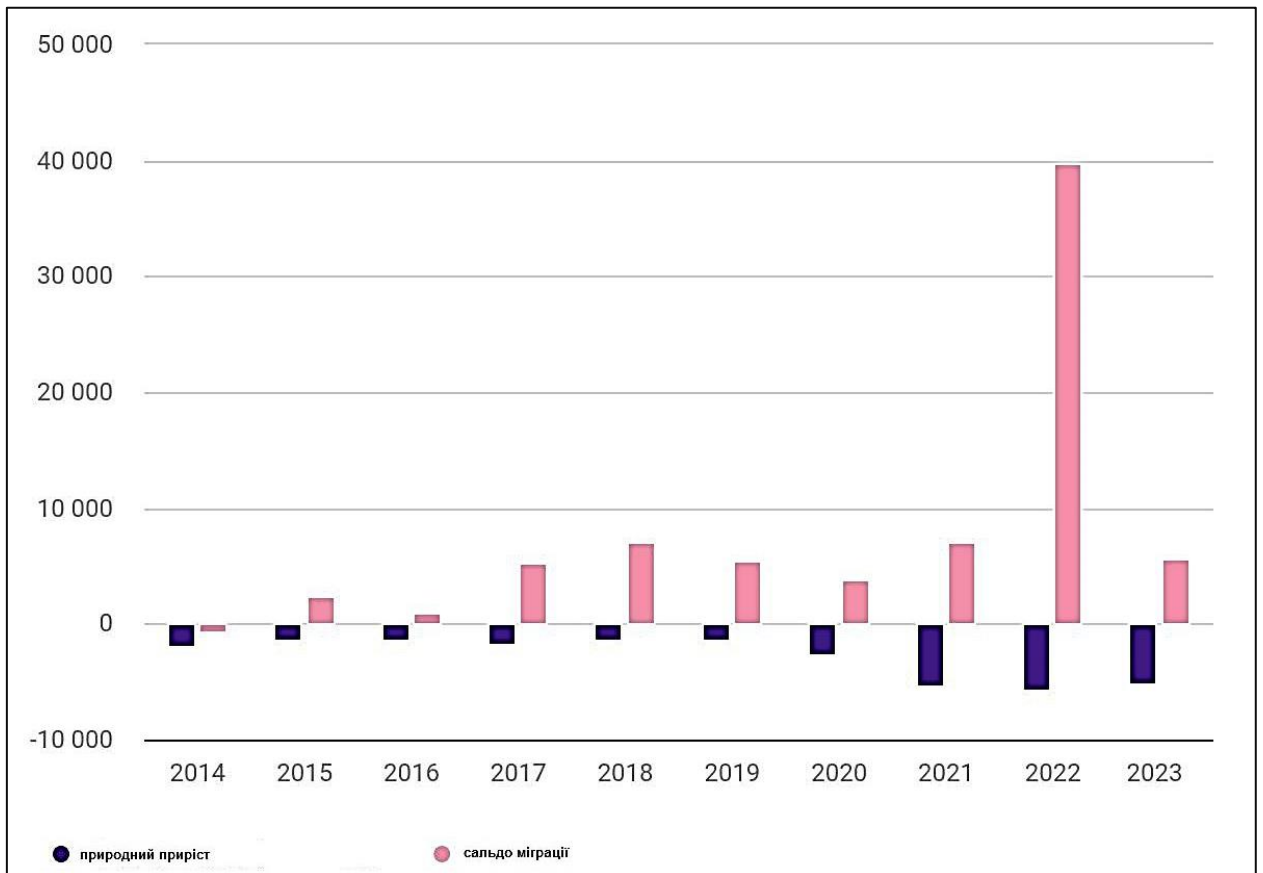

Рис. 2.10. Природний приріст та сальдо міграції в Естонії за період 2014-2023 рр. (побудовано автором за даними [46, 60])

На 2024 рік, в Естонії проживає близько 29 тис. українців, що становить приблизно 2,2 % від загальної чисельності населення [49]. Українці проживають переважно в міських районах, особливо у великих містах, таких як Таллінн, Тарту, Пярну та Нарва. Таллінн є найбільшим центром української громади. Значна частина українців переселилася до Естонії в радянський період, коли відбувалася індустріалізація та розширення промислових підприємств. Після відновлення незалежності Естонії в 1991 році частина українців залишилася в країні, ставши її громадянами або постійними резидентами. За останні роки кількість українців в Естонії зросла через трудову міграцію, а також внаслідок подій, пов'язаних з російсько-

українською війною, починаючи з 2014 року та особливо після повномасштабного вторгнення росії в Україну в 2022 році. Естонія демонструє солідарність з Україною у контексті російсько-української війни, надаючи гуманітарну допомогу та підтримку українським біженцям. Багато естонських громадських організацій та волонтерів активно допомагають українцям.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕСТОНІЇ

3.1. Загальна характеристика економіки Естонії

Естонія є індустріально-аграрною країною, де провідну роль у господарстві відіграє сфера послуг. У 2023 році ВВП країни становив 22,1 млрд дол. США. Структура господарства поділяється на сферу послуг – 66,4 % ВВП, промисловість – 29,7 % та сільське господарство – 3,9 %. У сфері послуг працює 75,6 % економічно активного населення, у промисловості – 20,2 %, а в сільському господарстві – 4,2 %. У 2023 році 34,7 % працюючих були зайняті в обробній і газовій промисловості, енергетиці, водопостачанні та будівництві; 7 % - у сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві та рибальстві; 58,3 % - у сфері послуг, зокрема 7,8 % у освіті та 5,6 % у державному управлінні та обороні [60].

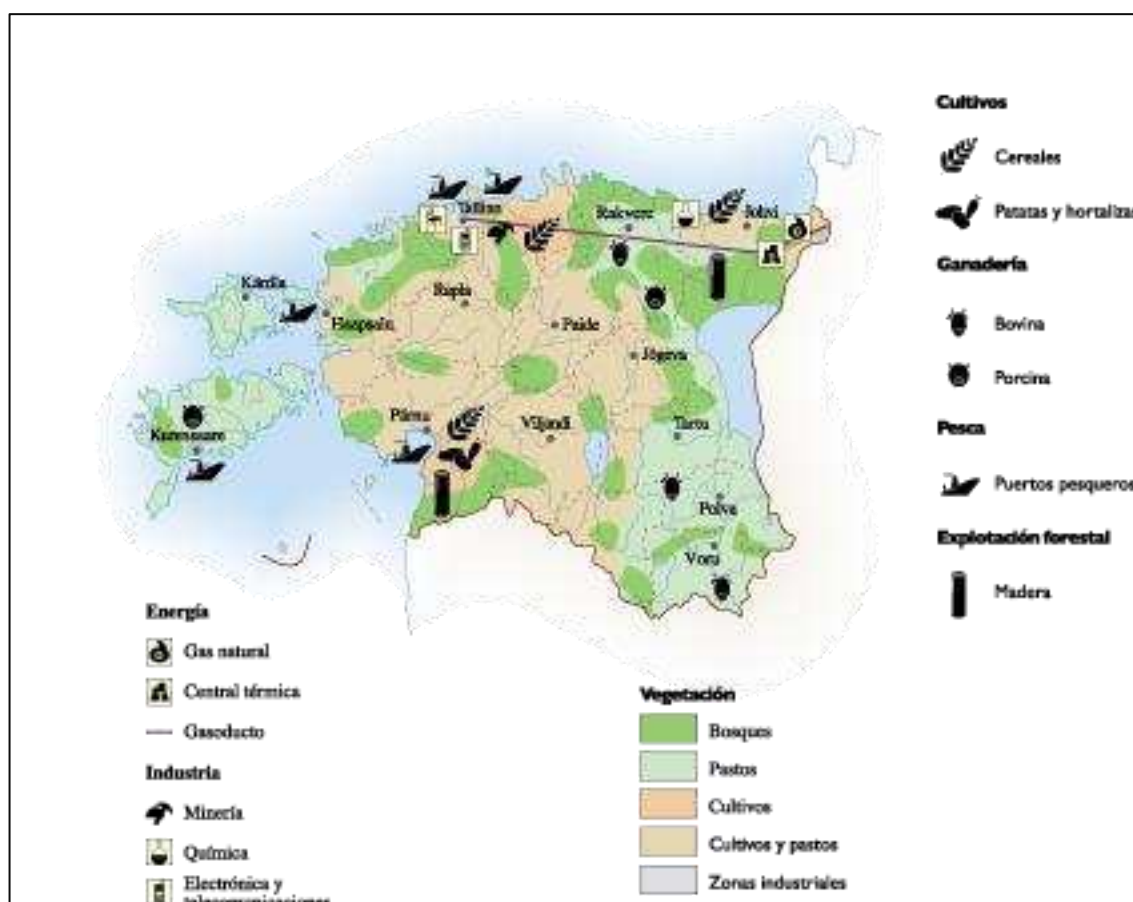

Рис. 3.1. Економічна карта Естонії (за даними [10])

Промислові підприємства Естонії зосереджені в основних містах. У Таллінні домінують машинобудування, металообробка та приладобудування, а також легка промисловість. У Нарві розташований великий бавовняний комбінат (Кренгольмська мануфактура), а в Сілламає – завод з виробництва рідкісних металів (Сільмет). Основні паливно-енергетичні комплекси зосереджені в містах Кохтла-Ярве, Сілламає і Нарва. Невеликі підприємства харчової та деревообробної промисловості рівномірно розподілені по всій країні. Найменш промислово розвинені райони Естонії – це великі острови Сааремаа і Хійумаа в Балтійському морі, де переважають землеробство, м'ясо-молочне тваринництво та рибальство [29].

Сільське господарство Естонії спеціалізується на м'ясо-молочному тваринництві, з великою популяцією кроликів, свиней і кіз. Також вирощують картоплю, овочі, зернові та плодові культури. Круглий ліс, ділова деревина та продукція целюлозно-паперової промисловості становили 9 % експорту.

Для координації економічного розвитку на місцевому рівні, а також з урахуванням історичних особливостей та спеціалізації господарства, територія Естонії поділена на п'ять економічних регіонів.

Найбільш складним з точки зору економічного розвитку є регіон Північно-Східна Естонія, який складається з одного повіту – Іду-Вірумаа. Цей регіон займає 7,4 % території країни в якому проживає 11,2 % населення Естонії, з центром у місті Нарва. Він є найбільш культурно, релігійно, національно та соціально-економічно різноманітним регіоном Естонії.

Основними галузями економіки тут є транспортно-логістична сфера (на базі порту Нарви), видобувна промисловість (сланці), хімічна промисловість та машинобудування. Перспективи розвитку регіону пов'язані з реіндустріалізацією хімічної та машинобудівної промисловості, диверсифікацією транспортних послуг та вирішенням соціально-економічних і культурних проблем [29].

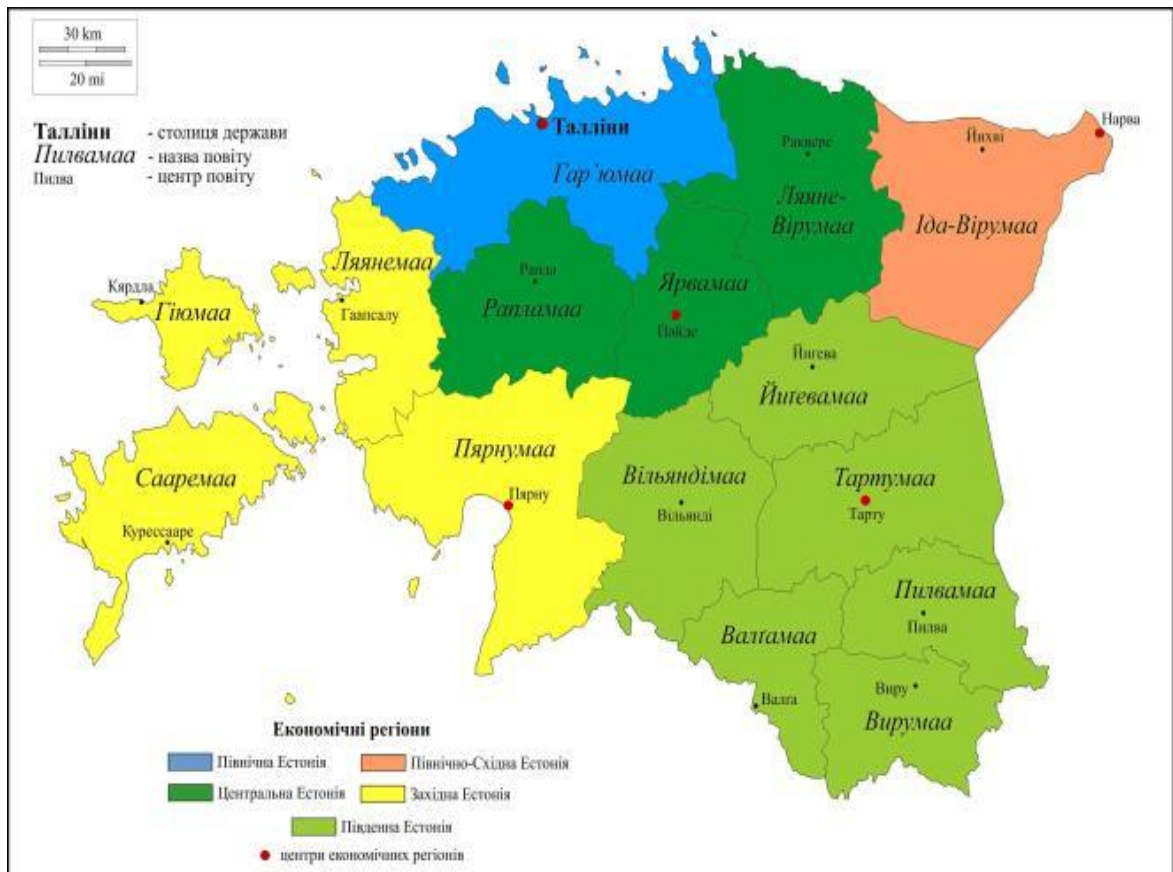

Рис. 3.2. Економічні регіони Естонії (за даними [3])

3.2. Сфера послуг Естонії

Сфера послуг є важливою складовою економіки Естонії, забезпечуючи значну частину валового внутрішнього продукту (ВВП) та зайнятості населення. Естонія відома своїми інноваціями у сфері інформаційних технологій. Основу сфери послуг в Естонії складають науково-технічна та комп'ютерна інженерія, а також розробка програмного забезпечення. У 2022 році в цій галузі працювало 4047 підприємств, де були зайняті 20425 осіб. У 2022 році річний оборот у сфері розробки програмного забезпечення становив 1675,5 млн євро, а власники цих компаній отримали 92,4 млн євро дивідендів. Найвідомішою компанією є Skype, заснована в Таллінні двома програмістами у 2003 році і придбана Microsoft у 2011 році. У 2022 році в інформаційну сферу Естонії було інвестовано 164,9 млн євро [60].

Туризм є важливою частиною економіки Естонії, зокрема у Таллінні, столиці країни. Старе місто Таллінна, яке є об'єктом Світової спадщини

ЮНЕСКО, приваблює численних туристів. Узбережжя, національні парки та культурні заходи також сприяють розвитку цієї галузі.

Фінансовий сектор в Естонії добре розвинений. Країна пропонує сприятливе середовище для банківської діяльності та фінансових технологій. Це залучає міжнародні фінансові установи та інвесторів.

Завдяки стратегічному розташуванню на узбережжі Балтійського моря, Естонія є важливим логістичним вузлом. Порти, зокрема в Таллінні, відіграють ключову роль у торгівлі між Європою та іншими регіонами. Через країну проходить транспортний коридор «Балтійська дотична», побудований у 2007-2011 роках, який об'єднує порти та автотранспортні артерії Данії, Швеції, Литви, Естонії та Фінляндії, забезпечуючи доступ товаровиробників до ринків Західної Європи та швидкозростаючих ринків Китаю, Філіппін, Індонезії та Індії. Для зміцнення національної безпеки Естонія ініціювала у 2016 році переговори про створення Сувалкського транспортного коридору між Литвою та Польщею [45].

Освітні послуги в Естонії знаходяться на високому рівні. Країна пропонує якісну освіту в університетах та дослідницьких установах. Особливо відзначається програма з цифрової освіти.

Система охорони здоров'я в Естонії забезпечує високоякісні медичні послуги. Впровадження електронної медицини та телемедицини сприяє покращенню доступу до медичних послуг.

Роздрібна торгівля та гастрономія також відіграють важливу роль у сфері послуг. Місцеві ринки, ресторани та кафе пропонують різноманітні продукти та страви, залучаючи як місцевих жителів, так і туристів.

Естонія продовжує розвивати свою сферу послуг, активно впроваджуючи новітні технології та орієнтуючись на інновації, які сприяють стабільному економічному зростанню та міжнародній конкурентоспроможності.

3.3. Транспортна інфраструктура Естонії

Транспортна система Естонії включає автомобільний, залізничний, повітряний, водний (морський, річковий та озерний на Чудському і Псковському озерах) та трубопровідний види транспорту. У населених пунктах та на міжміських маршрутах діє громадський транспорт для пасажирських перевезень. Форма території Естонії складна, витягнута в широтному напрямку; максимальна відстань з півночі на південь – 240 км, зі сходу на захід – 370 км. Розміщення Естонії на карті світу дозволяє їй контролювати транспортні маршрути між країнами Пн. Європи, морські шляхи на Балтійському морі та підходи до портів Фінляндії і росії у Фінській затоці [29].

Рис. 3.3. Транспортна система Естонії (за даними [10])

Станом на 2023 рік, загальна протяжність автошляхів в Естонії становить 58 тис. 412 км, з яких 10 тис. 427 км мають тверде покриття

(включаючи 115 км швидкісних автомагістралей), а 47 тис. 985 км – без твердого покриття. За цим показником Естонія займає 72 місце в світі [60].

Рис. 3.4. Автомагістралі Естонії (за даними [10])

Федеральні траси є основою дорожньої мережі Естонії. Їх загальна довжина становить 16 тис. 465 км, що становить 29 % усіх доріг у країні, при цьому 59 % цих трас мають тверде покриття. Вони поділяються на три класи залежно від їх значення: головні дороги – 1 тис. 601 км, основні дороги – 2 тис. 391 км, та другорядні дороги – 12 тис. 425 км [60].

Станом на 2023 рік загальна довжина залізничних колій в Естонії становила 1 тис. 196 км, це 85 те місце в світі. Усі ці колії мають ширину 1 тис. 520 мм та 1 тис. 524 мм, з яких 133 км електрифіковано. Із загальної кількості колій лише 900 км використовуються для вільного перевезення вантажів і пасажирів, а 300 км належать до закритих промислових залізниць [60].

Рис. 3.5. Картоschema залізниць Естонії (за даними [10])

Рис. 3.6. Картоschema аеропортів Естонії (за даними [10])

Станом на 2023 рік в Естонії функціонує 18 аеропортів, це 141 місце в світі. З них 13 мають злітно-посадкові смуги з твердим покриттям і 5 – із ґрунтовим. Найбільшим аеропортом країни є Талліннський аеропорт імені Леннарта Мері [60].

В Естонії до Державного реєстру внесено 45 морських портів і річкових пристаней, причому всі морські порти розташовані на узбережжі Балтійського моря. Основні морські порти країни включають Куйвасту, Кунда, Мууга (поблизу Таллінна), Пярну, Сілламає та кілька портів у Таллінні.

У 2023 році загальна довжина судноплавних ділянок річок і водних шляхів, доступних для суден з грузопідйомністю понад 500 т., склала 335 км, це 90 місце країни в світі за цим показником. Лише 320 км з них були судноплавні протягом усього року. Основними водними транспортними артеріями країни є річки Нарва і Емайгі [60].

У 2023 році загальна протяжність газопроводів у Естонії склала 868 км.

У містах Естонії автобуси є основним засобом громадського транспорту. Крім того, у Таллінні діють тролейбусні та трамвайні маршрути, а також забезпечено морське сполучення з островом Аегна. З 2017 року в столиці країни були запущені автоматичні автобусні маршрути, які керуються системою штучного інтелекту, але мають людину-супровідника.

3.4. Туристична індустрія Естонії

У економіках країн Балтії сфера послуг складає понад 60 % ВВП. Латвія має найвищу частку – 68 %, Естонія – 69 % та Литва – 56% [44]. Після розпаду СРСР ці країни активно інтегрувалися в європейське співтовариство. Оскільки вони не мають значного природно-ресурсного потенціалу і втратили зв'язки з колишніми радянськими підприємствами, вони активно розвивають сферу послуг, зокрема банківський сектор і туризм.

Туризм завжди був важливою галуззю для Балтійських країн. Проте зараз спостерігається зміна акцентів у напрямку внутрішнього туризму та

туризму з країн Західної Європи. Для жителів країн СНД відвідування Латвії, Литви та Естонії потребує отримання візи, що ускладнює міжнародний туризм.

Після 1994 року спостерігалось збільшення кількості іноземних туристів у Балтійських країнах. Одним із головних факторів цього зростання було те, що «нові країни Європи» залишалися недоступними для західних ринків. Найбільше збільшення в'їзного туризму в Литві, Латвії та Естонії спостерігається з 2004 року, коли ці країни вступили до ЄС.

Туристичний ринок Естонії зорієнтований на Фінляндію та Швецію, тоді як у Литви він став більш різноманітним і спрямованим на Центрально-Східну Європу та Скандинавію.

У 2023 році іноземні туристи витратили в Естонії понад 1,2 млрд євро, що на 17 % перевищує показник 2022 року. Кількість відвідувачів також зросла, досягнувши майже 4 млн осіб, що на 13 % більше, ніж у попередньому році. Цей приплив туристів стимулював розвиток туристичної галузі Естонії [48]. За даними Департаменту статистики Естонії, заклади розміщення прийняли понад 3,4 млн відвідувачів, що на 5 % перевищує показник 2022 року. Проте внутрішні подорожі трохи зменшилися, навіть за умови збільшення кількості іноземних відвідувачів [60].

Більшість іноземних туристів, які відвідали Естонію, прибули з сусідніх Фінляндії та Латвії. У 2023 році кількість прибуттів з Фінляндії склала 697000, що на 18 % більше, ніж у 2022 році. Тим часом 229000 латвійських туристів відвідали Естонію, що на 12 % більше, ніж у попередньому році. Проте відвідувачі з більш віддалених країн, таких як Німеччина, Велика Британія та США, не так швидко повернулися до пандемічного рівня [48].

Більшість відвідувачів, як і місцевих, так і іноземних, вибирали Хар'юмаа та столицю Таллінн. Понад 80 % іноземних туристів зупинялися в готелях і гостьових будинках Хар'юмаа. Багато туристів також обирали відпочинок у Пярнуському та Тартуському повітах, які відомі своїми

курортами та історичними університетськими містами. Внутрішні подорожі в основному були сконцентровані в міських повітах, таких як Харью та Іда-Вірумаа, а також у пляжному регіоні Пярнумаа. Неочікувано популярним серед місцевих жителів став сільський район Валгамаа.

Для Естонії 2023 рік був дуже прибутковий, завдяки збільшенню числа туристів як з-за кордону, так і зсередини країни. Загальна кількість заброньованих ночей у готелях перевищила 3,4 млн, а номери були заповнені на 44 % часу. Середня вартість проживання в готелях зросла до 49 євро за ніч з гостя. Тим часом, внутрішні подорожі трохи скоротилися порівняно з попереднім роком, проте збільшення числа іноземних відвідувачів більш ніж компенсувало це невелике зменшення [60].

У 2025 році планує запрацює Європейська система туристичної інформації та авторизації (ETIAS), що, ймовірно, буде цікавою для подорожуючих, які мають намір відвідати Естонію. Після впровадження ETIAS відбуватиметься спрощення процедури безвізового в'їзду для відвідувачів з країн, що не є членами Європейського Союзу (ЄС), які планують перебувати в Естонії до 90 днів. Громадяни відповідних країн матимуть можливість отримати дозвіл на поїздку повністю онлайн, не відвідуючи консульства. Ця система спростить подорожі для сімей, віддалених працівників, студентів та інших категорій. Крім того, оскільки Естонія стає все популярнішою серед цифрових номадів, спрощення цифрової імміграції може привернути ще більше віддалених фахівців.

Очікується, що відновлення туризму в Естонії приведе до подальшого економічного зростання у 2025 році. Поновлення інтересу туристів з країн Північної Європи та повернення відвідувачів з віддалених країн свідчать про те, що туристична галузь готується до відновлення після важкого періоду, який пов'язаний з пандемією. Відновлення туристичної індустрії буде вагомим внеском для економіки Естонії у поточному році та в майбутньому.

3.5. Зовнішньоекономічні зв'язки Естонії

Зовнішньоекономічні зв'язки Естонії є досить різноманітними, що сприяє розвитку країни. Завдяки вигідним умовам експорту та імпорту, Естонія ефективно інвестує та використовує кошти на свою користь, що робить її дуже перспективною як у Європі, так і у світі.

Естонія є однією з найбагатших країн Центральної Європи з високим рівнем доходу на душу населення. Основну частину економіки становить сектор послуг, але країна також має сильні промислові галузі, зокрема в електроніці та телекомунікаціях.

Зовнішньоекономічні зв'язки Естонії є важливим елементом її економіки. Як член ЄС з 2004 року, Естонія має вільний доступ до внутрішнього ринку ЄС, що сприяє збільшенню торгівлі та інвестицій з іншими країнами-членами. Естонія має тісні торговельні зв'язки зі своїми сусідами, зокрема з Фінляндією, Латвією та Литвою. Ці країни є важливими партнерами в обміні товарами та послугами.

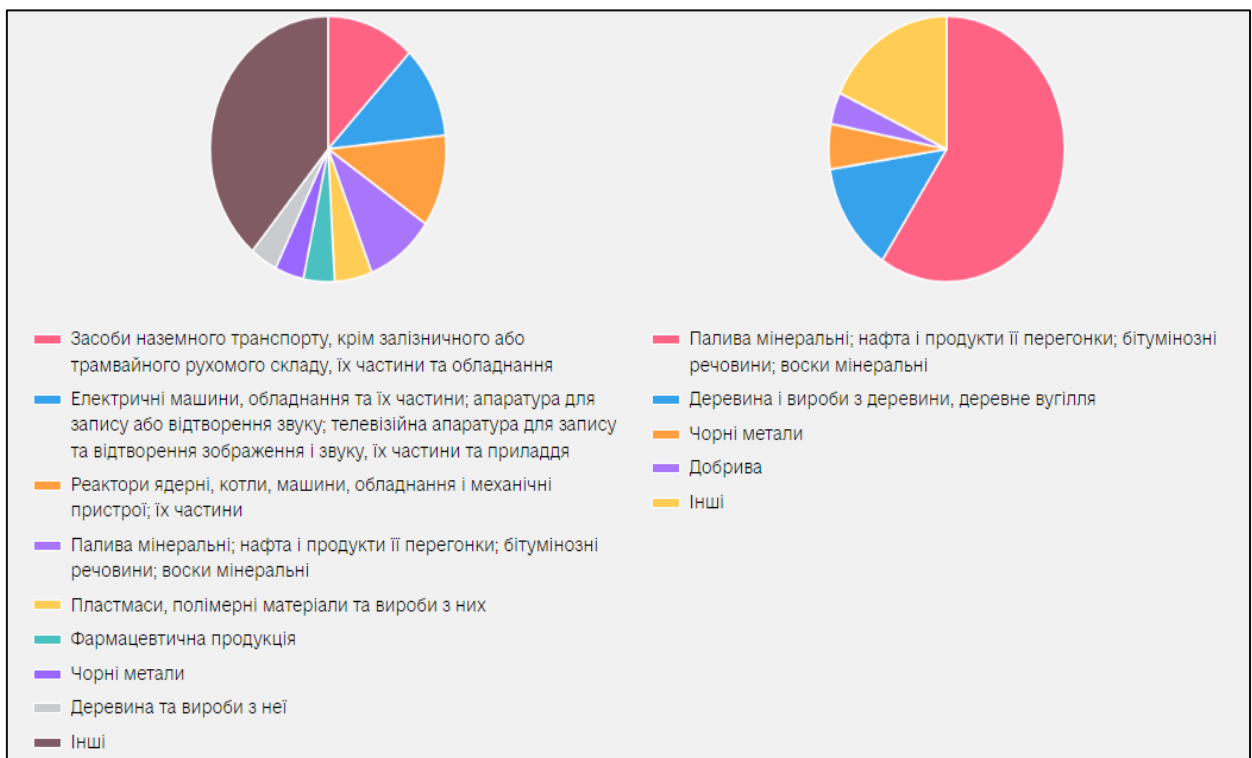

Рис. 3.7. Структура імпорту Естонії з країн ЄС та СНД у 2021 р. (млн. дол. США) (за даними [60])

Основними торговельними партнерами Естонії є країни ЄС, які забезпечують близько 72 % імпорту. США займає друге місце з часткою 8,4 % в імпорті, а частка України становить лише 0,6 % [60].

Основні товари, які Естонія експортує, включають ядерні реактори, котли, машини, обладнання та механічні пристрої разом з їхніми частинами; меблі, електричні машини та обладнання, мінеральне паливо, деревину та вироби з неї.

Основні товари, які імпортує Естонія, включають електричні машини та обладнання, мінеральне паливо, деревину та вироби з неї, а також наземні транспортні засоби (крім залізничного та трамвайного транспорту) разом з їхніми частинами та обладнанням.

Рис. 3.8. Структура імпорту Естонії з країнами світу та Україною у 2021 р. (млн. дол. США) (за даними [60])

Естонія та Україна здійснюють обмін товарами і послугами. Взаємна торгівля включає в себе продукти сільського господарства, хімічні продукти, машини та устаткування, а також вироби з дерева.

У 2021 році товарообіг між Україною та Естонією стабільно тримався на рівні 0,29 млрд дол. При цьому Україна має негативний торговельний

баланс з Естонією, оскільки імпортує товарів на 0,13 млрд дол., а експортує на 0,16 млрд дол. [60].

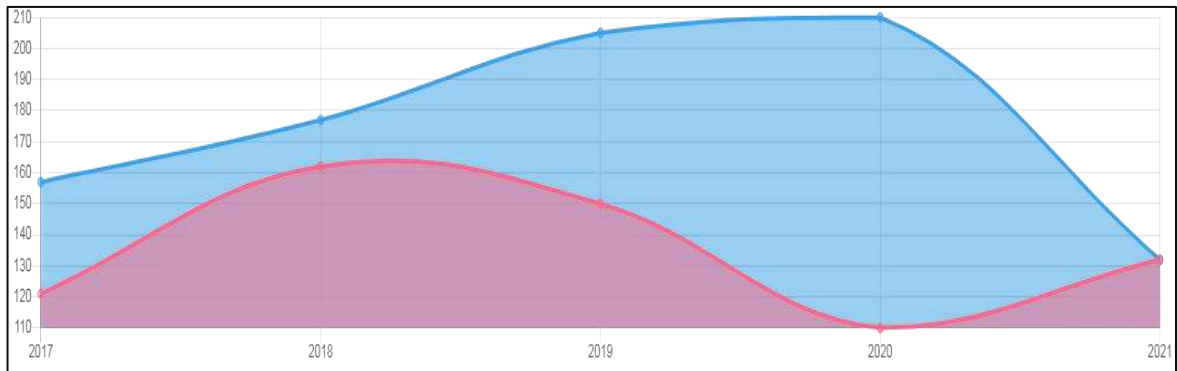

Рис. 3.9. Імпорт-Експорт між Україною та Естонією у 2021 р. (млн. дол. США) (за даними [60])

Естонія є лідером у впровадженні цифрових рішень та електронного урядування. Завдяки сприятливому бізнес-клімату країна залучає значні іноземні інвестиції, особливо в ІТ-сектор. Також активно розвиває свої зовнішньоекономічні зв'язки, що сприяє економічному зростанню та стабільності. Різноманітні торговельні партнери, інноваційні галузі та сприятливий інвестиційний клімат роблять Естонію перспективною країною в Європі та світі.

Естонія є активним учасником багатьох міжнародних організацій, що сприяє її політичному, економічному та соціальному розвитку. Участь у цих організаціях дозволяє Естонії інтегруватися у світову спільноту, отримувати підтримку в різних сферах та впливати на міжнародні рішення.

Естонія з 17 вересня 1991 року є членом Організації Об'єднаних Націй (ООН). Бере активну участь у роботі ООН, зокрема у питаннях захисту прав людини, розвитку демократії, екологічної безпеки та кібербезпеки. У 2020-2021 роках Естонія була непостійним членом Ради Безпеки ООН. Також бере участь у миротворчих операціях ООН, сприяючи стабільності та безпеці в різних регіонах світу [51].

З 1991 року має членство в Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Підтримує діяльність ОБСЄ у сферах зміцнення безпеки, захисту прав людини, демократичного розвитку та екологічної безпеки. Вона

також бере участь у моніторингових місіях та спостереженні за виборами в інших країнах [52].

З 14 травня 1993 року Естонія приєдналася до Ради Європи. Естонія активно підтримує ініціативи Ради Європи, спрямовані на захист прав людини, розвиток демократії та верховенства права. Вона також ратифікувала основні конвенції Ради Європи, включаючи Європейську конвенцію з прав людини [53].

13 листопада 1999 року Естонія приєдналася до Світової організації торгівлі (СОТ). Естонія підтримує принципи вільної торгівлі та сприяє зміцненню міжнародної торговельної системи. Вона активно бере участь у багатосторонніх торговельних перемовинах та виконує зобов'язання, передбачені членством у СОТ [54].

29 березня 2004 року Естонія приєдналася до Організації Північноатлантичного договору (НАТО). Активно підтримує місії НАТО та бере участь у спільних військових навчаннях. Вона також робить вагомий внесок у зміцнення східного флангу НАТО, зважаючи на близькість до росії. інвестує значні кошти у свою оборону, виконуючи вимоги НАТО щодо виділення 2 % ВВП на оборонні потреби [55].

Естонія приєдналася до Європейського Союзу (ЄС) 1 травня 2004 року. На сьогодні активно бере участь у формуванні політики ЄС, зокрема у сферах цифрової економіки, кібербезпеки та енергетичної безпеки. Вона також підтримує розширення ЄС та поглиблення інтеграції. Отримує фінансову допомогу від структурних та інвестиційних фондів ЄС, що сприяє розвитку інфраструктури, науки, освіти та інших секторів [56].

Також Естонія стала членом Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) 9 травня 2010 року. Бере активну участь у діяльності ОЕСР, зокрема у сферах економічного аналізу, податкової політики, освіти, науки та інновацій. Вона також використовує рекомендації ОЕСР для впровадження реформ та покращення державного управління [57].

Естонія є членом організацій Світовий банк [59] та Міжнародний валютний фонд (МВФ) [58] і отримує технічну допомогу та фінансування для реалізації економічних проєктів. Естонія також співпрацює з ЮНЕСКО у сфері освіти, науки, культури та збереження культурної спадщини [50].

Участь Естонії в міжнародних організаціях сприяє зміцненню її позицій на міжнародній арені, отриманню технічної та фінансової допомоги, а також розвитку співробітництва у різних сферах. Це дозволяє Естонії активно впливати на формування міжнародної політики та забезпечувати стабільний розвиток у внутрішньому контексті.

3.7. Проблеми та перспективи розвитку Естонії

Естонія, будучи невеликою балтійською державою з населенням близько 1.3 мільйона осіб, зіштовхується з різними викликами та має значні перспективи розвитку.

Естонія переживає демографічний спад через низький рівень народжуваності та відтік молодих людей за кордон у пошуках кращих економічних можливостей. Це призводить до старіння населення та скорочення робочої сили.

Хоча Естонія значно інвестує у відновлювані джерела енергії, країна залишається залежною від імпорту енергоносіїв, особливо природного газу з росії і це робить економіку вразливою до змін у геополітичній ситуації.

В Естонії є значна російськомовна громада, яка часто стикається з проблемами інтеграції у суспільство. Це питання стосується як мовної, так і культурної інтеграції і має потенціал до створення соціальної напруги.

Незважаючи на високий рівень цифровізації та розвитку ІТ-сектору, Естонія залишається вразливою до кібератак і технічних збоїв. Підвищення кібербезпеки є важливим завданням для країни [45].

Естонія є світовим лідером у сфері цифрових технологій та електронного урядування. Інвестування у подальший розвиток технологій,

таких як штучний інтелект, блокчейн і кібербезпека, може стати двигуном економічного зростання.

Розвиток відновлюваних джерел енергії, таких як вітрові і сонячні електростанції, а також використання біомаси, може зменшити залежність від імпортованих енергоносіїв і сприяти енергетичній незалежності країни.

Тісніша інтеграція з Європейським Союзом і НАТО сприяє економічній та політичній стабільності. Використання європейських фондів та програм може допомогти у вирішенні внутрішніх проблем і розвитку інфраструктури.

Естонія має багату культурну спадщину і привабливі туристичні місця, що можуть бути використані для розвитку туристичної індустрії. Просування екологічного та культурного туризму може стати додатковим джерелом доходу [45].

Інвестиції в освіту і наукові дослідження можуть підвищити конкурентоспроможність країни на міжнародній арені. Підтримка стартапів і підприємництва сприятиме створенню нових робочих місць та економічному зростанню.

Естонія має потенціал для подолання своїх викликів через інноваційні підходи та ефективне використання своїх сильних сторін. Важливо, щоб уряд і суспільство співпрацювали для досягнення стійкого розвитку і процвітання країни.

ВИСНОВКИ

1. Економіко-географічне положення, природні умови та ресурси мають значний вплив на соціально-економічний розвиток Естонії. Розташування на узбережжі Балтійського моря забезпечує доступ до важливих морських торгових шляхів. Порти Естонії, такі як Таллінн, є ключовими вузлами для транзитних вантажів, особливо між Європою та росією. Стимулює розвиток морського транспорту, суднобудування та логістики. Членство в Європейському Союзі з 2004 року надало Естонії доступ до єдиного європейського ринку, що сприяло зростанню експорту та залученню іноземних інвестицій. Естонія є важливим транзитним пунктом для торгівлі між ЄС та росією, що забезпечує додаткові економічні можливості. Помірно-континентальний клімат із чітко вираженими сезонами сприяє розвитку сільського господарства, лісового господарства та туризму. Переважно рівнинний рельєф з окремими височинами і болотами дозволяє ефективно використовувати землі для сільського господарства, лісництва та туризму. Природні ландшафти та численні водойми сприяють розвитку екотуризму та рекреаційних зон. Естонія має значні запаси торфу, який використовується як паливо та в сільському господарстві для поліпшення ґрунтів. Запаси горючих сланців (сланцевої нафти) є стратегічно важливими для енергетичної незалежності країни, забезпечуючи значну частину внутрішнього енергоспоживання. Видобуток та переробка горючих сланців створює робочі місця і забезпечує енергетичну безпеку.

Економіко-географічне положення, природні умови та ресурси Естонії створюють унікальні можливості для розвитку різних секторів економіки, включаючи транспорт, туризм, сільське господарство та енергетику. Однак, для досягнення сталого розвитку необхідно враховувати екологічні виклики, демографічні тенденції та питання соціальної інтеграції.

2. Естонія, яка розташована на північному сході Європи, має свої геодемографічні особливості, які впливають на її суспільство та економіку. Естонія є однією з найменших країн Європи за площею і населенням. Це

впливає на її економіку, оскільки обмежені ресурси потрібно розподіляти раціонально. Естонія має складну етнічну структуру, де естонці становлять більшість населення, але є також значна російсько- та українськомовна меншини. Це може впливати на соціокультурні та політичні динаміки в країні. Естонія стикається з проблемою зменшення населення через високий рівень відтоку молодого населення та низький рівень народжуваності. Це ставить питання про демографічну стабільність та потребу в міграційних політиках.

В цілому, геодемографічні особливості Естонії визначають її соціально-економічний потенціал і виклики, з якими країна стикається у процесі розвитку.

3. Естонія відома своєю високоінноваційною промисловістю, особливо в галузі інформаційних технологій. Розвиток цифрових технологій та інформаційних послуг став сильною стороною естонської економіки. Естонія визнана світовим лідером у впровадженні електронного уряду та електронних послуг. Це створює сприятливі умови для бізнесу та залучає інвесторів. Галузі машинобудування та енергетики також є важливими для естонської промисловості. Естонія розвиває виробництво сучасного устаткування та енергетичних технологій. Значна частина території Естонії покрита лісами, що робить лісову промисловість важливим галузевим сегментом. Виробництво деревини, паперу та деревинних виробів є значним сектором економіки. Розвиток торгівлі та логістики в Естонії сприяє інтеграції країни у світові торгівельні мережі та забезпечує доступ до міжнародних ринків.

Загалом, розвиток промисловості в Естонії спирається на інновації, високу технологічну культуру та сприятливе бізнес-середовище. Однак країна також стикається з викликами, такими як нестабільність ринків та конкуренція з інших країн.

4. Членство в ЄС забезпечує Естонії вільний доступ до внутрішнього ринку ЄС, що сприяє збільшенню обсягів торгівлі та

інвестицій з іншими країнами-членами. Естонія має важливі торговельні партнерства з Фінляндією, Латвією та Литвою, що відображається у великому обсязі товарообігу та інвестицій. Естонія активно привертає іноземні інвестиції завдяки своїй високотехнологічній економіці, дружньому бізнес-середовищу та цифровій інфраструктурі. Естонія славиться своєю цифровою трансформацією в уряді, бізнесі та суспільстві, що робить її привабливим місцем для електронної торгівлі та електронних послуг. Естонія має важливе географічне розташування на Балтійському морі, що сприяє розвитку міжнародних торговельних маршрутів та транзитним потокам. В цілому, зовнішньоекономічні зв'язки грають ключову роль у розвитку та процвітанні Естонії, яка використовує свої природні та географічні переваги для сприяння торгівлі та інвестиціям.

5. Естонія стикається з проблемою старіння населення та зменшення його чисельності через високий рівень еміграції та низький рівень народжуваності. Помітні різниці в економічному розвитку між регіонами країни можуть призвести до соціальних конфліктів та нерівномірного розподілу благополуччя. Естонія, як мала країна, може бути вразливою до коливань на світових ринках та змін у зовнішньому середовищі. Як лідер у цифровій трансформації, Естонія стикається з викликами кібербезпеки, такими як кібератаки та кіберзлочинність.

Продовження розвитку інноваційних галузей, таких як інформаційні технології та цифрова економіка, може забезпечити стаке економічне зростання. Інвестиції у розвиток транспортної та енергетичної інфраструктури можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності країни та стимулювати економічний розвиток. Інвестиції у освіту та підвищення кваліфікації можуть забезпечити країні кваліфіковану робочу силу, яка відповідає потребам сучасного ринку праці. Стаке використання лісів та інших природних ресурсів може сприяти економічному зростанню та забезпечити екологічну стабільність. Збереження та розширення співпраці з іншими країнами, особливо в рамках Європейського Союзу, може стати

ключовим фактором для досягнення успіху в глобальному ринковому середовищі.

Загалом, Естонія має потенціал для сталого економічного розвитку, але для цього важливо ефективно вирішувати свої проблеми та використовувати свої перспективи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабарицька В. К., Малиновська О. Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2004. – 288 с.
2. Безуглий В. В. Регіональна економічна і соціальна географія світу: навч. посіб. / В. В. Безуглий, С. В. Козинець. – К.: Видавничий центр: Академія, 2003. – 688 с.
3. Білецький М. І. Суспільно-географічна характеристика Естонії: виклики розвитку держави у ХХІ ст. / М. І. Білецький, Л. І. Котик. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://internationalconference2014.wordpress.com/2016/11/11>
4. Географія. Світи, регіони, концепти /Geography. Realms, Regions, and Concepts / Г. де Блій, Пітер Муллер, Олег Шаблій; [пер. з англ.: Д. Олесневич та ін.]. – Київ: Либідь, 2004. – 738 с.
5. Гудзеляк І. Географія населення: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.
6. Дахно І. І. Країни світу: Енциклопедичний довідник. – К.: МАПА, 2004. – 608 с.
7. Дейвіс Н. Європа: Історія / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. – К.: Основи, 2000. – 1464 с.
8. Дорошенко Л. С. Демографія : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2005. – 112 с.
9. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 286 с.
10. Естонія – інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https:// in_Estonia](https://in_Estonia)
11. Земельний департамент Естонської республіки / офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://maaamet.ee/ru/prostranstvennye-dannye-i-karty/geodeziya/geodezicheskaya-duga-struve>

12. Зінько І. Зовнішня політика країн Північної Європи : навч. посібник / І. Зінько. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – 328 с.
13. Інформаційний портал Географ – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua>
14. Книш М. М. Політико-географічна глобалістика : навч. посібник / М. М. Книш, Л. І. Котик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 484 с.
15. Кононенко Н. Естонія на шляху до Європи // Наукові записки ін-ту політології і етнонаціональних досліджень. – Політологія і етнологія. – 2000. – Вип. 11. – С. 246-249.
16. Країнознавство: Навч. пос / Ред. Надтонка Г. М., Наулко В. І. – К.: КСУ, 2004. – Ч. 1. – 140 с.; Ч.2. – 152 с.
17. Країнознавство: навч.посіб. / Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. - К.: Видавничий дім «Кондор», 2018.- 264 с.
18. Країнознавство: Підручник. – 2-ге вид., переробл. і доповн. / В. П. Крижанівський, М. С. Дорошко, В. І. Головченко та ін.; за ред. М. С. Дорошка. – К.: «Знання», 2012. – 439 с.
19. Країнознавство. Країни пострадянського простору, Європи і Північної Америки: Навч. посіб. / М. С. Дорошко, Р. А. Кривонос, В. П. Крижанівський, Н. Ф. Сербіна. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – 335 с.
20. Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки: Навч. посіб. / М. С. Дорошко, Р. А. Кривонос, В. П. Крижанівський, Н. Ф. Сербіна. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 312 с.
21. Кривонос Р. А. Інтеграційні процеси у Європі та Північній Америці: Навчальні матеріали з курсу «Країнознавство Європи та Північної Америки». – К.: ІМВ, 2007. – 44 с.
22. Кузик С. Регіональна економічна і соціальна географія світу (розвинені країни): навч. посібник / С. Кузик, Л. Котик, І. Ванда. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 148 с.

23. Лицкевич О. С. Балтійська динаміка / О. С. Лицкевич // Білоруський економічний журнал. – №3. – 2000. – С. 144-147.
24. Мальська М. П. Країнознавство: теорія і практики: підручник / М. П. Мальська [та ін.]. – К.: Центр учб. літ-ри, 2012. – 528 с.
25. Мальська М. П. Туристичне країнознавство. Європа: навч. посіб. / М. П. Мальська, М. З. Гамкало. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 224 с.
26. Масляк П. О. Країнознавство. Підручник / П. О. Масляк. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
27. Менеджмент туристичної індустрії: Навч. посіб. / І. М. Школа, Т. М. Ореховська, І. Д. Козьменко, І. Р. Лощенюк, Р. В. Кравчук. - Чернівці: Кн.-XXI, 2005. - 596 с.
28. Населення світу – Демографія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.indexmundi.com/world/#Demographics>
29. Онлайн-бібліотека (Бібліограф) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua>
30. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій: навчальний посібник для студентів географічних і філософських факультетів вищих навчальних закладів. – К.: «АртЕк», 1999. – 504 с.
31. Посольство Естонії в Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.estemb.kiev.ua/ukr>
32. Сербіна Н. Ф., Кривонос Р. А. Малі країни Європи: Навчальні матеріали з курсу «Країнознавство Європи та Північної Америки». – К.: ІМВ, 2007. – 75 с.
33. Світова статистика [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://worldstat.info>
34. Світовий банк даних [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://worldbank.org>
35. Стадник О. Г. Країни світу у цифрах і фактах. Довідник географа, історика, економіста / О. Г. Стадник – Х.: Вид. Група «Основа», 2004. – 288 с.

36. Супричов О. Прибалтійські країни: Естонія, Литва, Латвія / О. Супричов // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – № 9. – С. 35-42.
37. Таллінн – інформаційний ресурс про місто [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wikiway.com/estonia/tallin/>
38. Туристичне країнознавство: навч. посіб. для ВНЗ / А. Ю. Парфіненко. – Х.: Бурун книга, 2009. – 288 с.
39. Фокус-Міграції [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.focus-migration.de>
40. Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: заснування і становлення: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Видав. Дім «Ін Юре», 2001. – 448 с.
41. Юрківський В. М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни. К., 2000. 416 с.
42. The world factbook [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
43. Deutsche Welle – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.dw.de>
44. Eurostat [Electronic resource]. – Mode of access: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/data/database>
45. Estonia: state portal [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.eesti.ee/eng>
46. Estonia statistics [Electronic resource]. – Mode of access: <https://w3.unece.org/CountriesInFigures/en/Home/Index?countryCode=233>
47. Human Development Reports, 2022 [Electronic resource]. – Mode of access <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2022> .
48. World Tourism Organization UNWTO. – [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www2.unwto.org/>
49. Statista [Electronic resource]. – Mode of access: <https://de.statista.com/>

50. UNESCO [Electronic resource]. – Mode of access:
<https://www.unesco.org/en>
51. United Nations [Electronic resource]. – Mode of access:
<https://www.un.org/en/>
52. Organization for Security and Co-operation in Europe [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.osce.org/>
53. Council of Europe [Electronic resource]. – Mode of access:
<https://www.coe.int/en/web/portal/home>
54. World Trade Organization [Electronic resource]. – Mode of access:
<https://www.wto.org/>
55. North Atlantic Treaty Organization (NATO) [Electronic resource]. –
Mode of access: <https://www.nato.int/cps/ru/natohq/index.htm>
56. European Union [Electronic resource]. – Mode of access:
https://european-union.europa.eu/contact-eu_en
57. Organization of Economic Development and Development (OECD)
[Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.oecd.org/>
58. International Monetary Fund (IMF) [Electronic resource]. – Mode of
access: <https://www.imf.org/en/Home>
59. World Bank [Electronic resource]. – Mode of access:
<https://www.worldbank.org/en/home>
60. Estonia statistics website [Electronic resource]. – Mode of access:
<https://www.stat.ee/>